

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.

24e jaargang nr. 2

15 maart 1995

Stichter: G. Hebbelynck †

Voorzitter: H. Collumbien

Onder-Voorzitter en Penningmeester: A. Verbeke

Secretariaat: Maïsststraat 235, 9000 Gent

Archief en ruildienst: Mevr. A. Eggermont, Maïsststraat 235, 9000 Gent

Redactie-Adres: Lijnmolenstraat 149, 9040 Sint-Amandsberg - Gent

Administratie: Koggestraat 14 - 9000 Gent

Postrekening: 000-105.04.73-60, Heemkundige en Historische Kring Gent,
9000 Gent

Lidgeld: 400 fr. per jaar. Steunende leden: 600 fr. per jaar. Beschermleden:
1000 fr. per jaar. Buitenland: 200 fr. extra voor portkosten

INHOUD

- In memoriam Lode Hoste.	50
- "Les Journalistes", een ets van JULES DE BRUYCKER (1907).	51
- Inventaire Archéologique: Beeldhouwwerken van Norbert Sauvage in het Bureel van Liefdadigheid.	64
- Zeger de Kortrijkzaan (Sohier le Courtoisin).	66
- Het Doopfeest van Albert Van Pottelsberghes zevende zoon.	72
- Oplossing Puzzel 1994.	83
- Gent elders ontmoet.	95
- Herontdekking van de Nieuwpoort.	97
- Gentse Memoriedagen: 30 en 31 januari, 1 februari.	100
- Gensche Woorde en Uitdrökkijnge. Deel XXII.	103
- Bibliografie.	106
- Vraag en Antwoord.	109
- Lezers schrijven ons.	111
- Gênsche Prâot.	112

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten: in het Documentatiecentrum voor
Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-
Amandsberg: elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feestdagen);
Gesloten in juli en augustus. Bibliothecaresse: Mevr. A. Eggermont.

Verantwoordelijke uitgever: Hugo Collumbien, Lijnmolenstraat 149, 9040
Sint-Amandsberg - Gent.

IN MEMORIAM LODE HOSTE

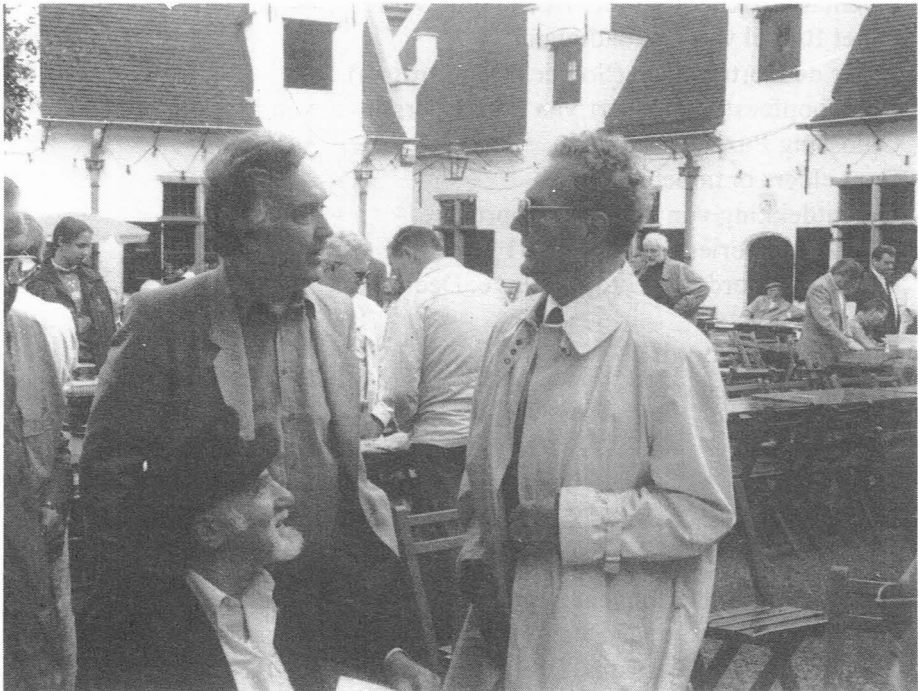
"Ghendtsche Tydinghen" heeft opnieuw een waardevolle medewerker verloren. Na Maurits Van Wesemael, Michel Steels, Roger Van Aerde is nu ook Lode Hoste op 10 november jl. heengegaan. Hij was 76 jaar.

Onze lezers zullen zich nog wel zijn interessante artikels herinneren over de Brugse Poortwijk, de Uithangborden, het Gezelschapsleven in Gent, zijn boek over de Gentse stadstrams. Ook zijn boek "Gent, Poppenspelstad" betekende een verrijking voor de Gentse bibliografie, want er was weinig gepubliceerd over dit onderwerp.

De sympathieke Lode, onderwijzer, kunsthistoricus, volkskundige, heemkundige (wat allemaal niet) was een figuur waar een zekere distinctie van uitstraalde, een van die mensen waar men graag mee omging. Ook een zeer noeste werker. Wij denken niet dat er veel momenten in zijn leven geweest zijn dat hij niets deed. En wat hij deed, deed hij vrijwillig en belangloos. Gedurende 6 jaar was hij de onbezoldigde Conservator van ons Museum voor Volkskunde en gedurende 20 jaar was hij de vrijwillige en onbezoldigde medewerker van het AMSAB. Ga ze nog maar eens zoeken, dergelijke mensen.

Lode Hoste die deel uitmaakte van verscheidene commissies was ook een "affiche-specialist". Vele duizenden affiches werden door hem bestudeerd en gerepertorieerd. Lode maakte sinds lang deel uit van de Raad van Beheer van de Heemkundige en Historische Kring Gent".

Weer een van die gekende en sympathieke Gentse figuren die verdwenen is.

Een trits Gentse heemkundige autoriteiten: Frans Van Bost, André Verbeke, Lode Hoste.

"LES JOURNALISTES", EEN ETS VAN JULES DE BRUYCKER (1907)

Omstreeks 1905 begon Jules De Bruycker, tot dan toe tekenaar en aquarellist (1), naar het voorbeeld van Baertsoen te etsen. In 1906 - hij was toen 36 jaar oud - werden zijn eerste vijftien etsen door Van Campenhout in Brussel gedrukt en in 1907 nogmaals zestien (2). Daarna hield De Bruycker er als etser enkele jaren mee op, om er pas in 1911 mee te herbeginnen.

Een van die etsen uit de aanvangsperiode heet "Les Journalistes" (3). Deze prent (26,5 x 37 cm), die van 1907 dateert (afb. 1), stelt vier heren voor, bijeen gezeten in een wat vaag aangeduid interieur waarin, vrij slordig en willekeurig, enkele tekeningen aan de wand zijn vastgeprikt...

Drie van de heren, links op de prent, zijn - op een rijtje gezeten - in zijaanzicht afgebeeld en staren zwijgend voor zich uit; een van hen is een zware sigaar aan het roken. De vierde heer, rechts op de prent, is frontaal in beeld genomen, alsof hij "presideert".

Naar de titel van de prent te oordelen, zijn het journalisten. Drie van hen hebben alvast een attribuut dat naar het schrijven verwijst: op de voorgrond links, bij de stoel van de heer met de strohoed, staat een fles inkt; de beide heren naast hem, die er blootshoofds bij zitten, hebben allebei een schrijfpenn, de eerste in de hand, de tweede boven het oor. Bij de vierde daarentegen, de man met de bolhoed, ontbreekt elke verwijzing naar het schrijven! Is hij wellicht geen journalist, zoals de andere drie, maar een "buitenstaander" ten aanzien van deze collega's-penneridders, een toevallige bezoeker misschien?

In zijn "Herinneringen aan Juul De Bruycker" (4) vertelt Dr. P.J.J. Bonnel (5) over zijn bezoeken aan de huisbewaarder van de Gentse universiteit in de Voldersstraat Emiel Van Vooren (6), die toentertijd aan vrienden en bekenden werk verkocht van Jules De Bruycker. In de woonvertrekken van deze conciërge, die een curieus personage moet geweest zijn, heeft de jonge universiteitsstudent Peter Bonnel omstreeks 1910 Jules De Bruycker leren kennen. Bonnel beschrijft in 1956, bijna een halve eeuw later, als volgt zijn "eerste ontmoeting met hem (= JDBr), die mij weldra als vriend zou aanvaarden en die me als zodanig, door heel zijn lange leven, heeft behandeld. Hij zat aan de schaduwzijde van de reeds donkere keuken, bij valavond, met nog twee andere heren. Eenmaal mijn ogen beter aan de duisternis gewend, meende ik een der personages te herkennen, die - samen met Emiel, in diezelfde keuken - *als 'Journalistes' in een ets van De Bruycker werden vereeuwigd*. Later zou ik van Emiel vernemen dat, *evenmin als hijzelf, geen dier personages een 'penneridder' was. Het waren eenvoudig gasten van onze*

E5

E4

E3

E2

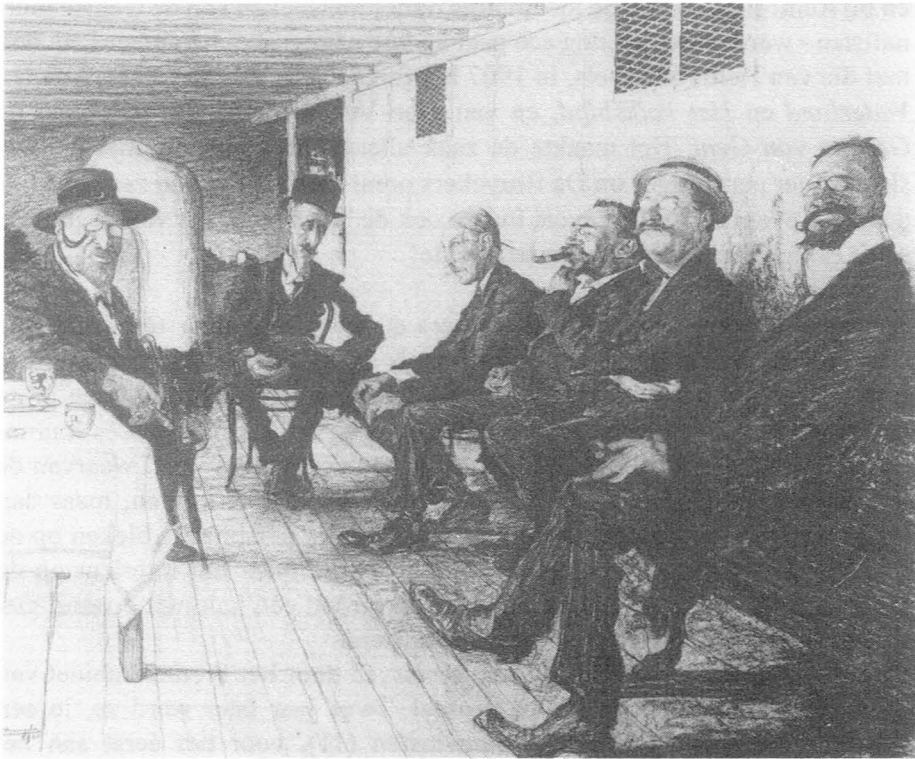
Afb. 1.

pedel en een hunner, zo ik het mij nog goed herinner, fungeerde als assistent bij een pillendraaier. Daarmee is het misterie van de afgebeelden, die velen menen te identificeren met Gentse journalisten (en welke penneridders!) m.i. gedeeltelijk opgelost."

Bij deze tekst plaatst Bonnel evenwel zelf twee voetnoten. De eerste noot luidt als volgt: "Diezelfde personages, met daarbij ook nog Juul, vormen de hoofdelementen van een schets van de Franssprekende Gentenaar, Franz Hellens: 'La Cuisine des fous' (7), waarin de auteur zijn reeds meer dan vrije verbeelding een meer dan vrije teugel laat."

De tweede voetnoot, die voor ons onderwerp belangrijker is, luidt: "Mevr. De Bruycker is het evenwel met mij (= Bonnel) niet eens en meent dat de voorgestelde papier- en pennehelden *wel degelijk journalisten zijn*. Namen geven kan ze echter niet." (8)

Tot zover dan de tekst van Dr. Bonnel, zoals hij die in "De Toerist" van 1956 publiceerde. Maar wie van beiden had gelijk: hij of Mevrouw De Bruycker? Stelt deze prent inderdaad "penneridders" voor (waarom anders die expliciete schrijversrequisieten pen en inktfles, nog afgezien van de titel zelf van de ets?) of gaat het integendeel om toevallige bezoekers in de pedelskeuken? Of gaat het om een "gemengd" gezelschap van b.v. drie journalisten en een andere, toevallige bezoeker? De vierde man, rechts op de prent, kan immers

T1

T2

T3

T4

T5

T6

Afb. 2.

maar moeilijk Emiel Van Vooren zelf voorstellen, want die zal toch wel, in zijn eigen keuken, geen bolhoed gedragen hebben... Enkele maanden later verscheen in hetzelfde tijdschrift "De Toerist" (9) een lezersbrief vanwege de zoon van een der afgebeelden, waarin Bonnells bewering werd tegengesproken.

Reeds lang geïnterigeerd door het probleem van een juiste identificatie van de afgebeelde personages, en daaromtrent in twijfel door de tegenstrijdige verklaringen van Dr. Bonnel en Mevrouw De Bruycker, werden we in 1985 in de tentoonstelling "Zo kwam Gent van de pers" andermaal met de ets van Jules De Bruycker geconfronteerd. In een paar kranten werd zijn ets "De Journalisten" toen afgedrukt, met daaronder de identificatie van de afgebeelde personages, m.n. "Filiep De Munnynck van *Het Volk*, Albert De Moor van *Le Bien Public*, Ferdinand Hardijns van *Vooruit* en Gustave Abel van *La Flandre Libérale*." Dus toch journalisten, alle vier nog wel, en heel concreet met name genoemd! Maar klopte dat alles wel? Onze twijfel bleef bestaan en bij verdere navraag - o.m. bij Paul De Baere, hoofdredacteur van *Het Volk*,

en bij Remi Broeckaert, de toenmalige ouderdomsdeken van de Gentse journalisten - werden we met nog een paar andere namen geconfronteerd, nl. ook met die van Henri Keurvels, in 1907 hoofdredacteur van de Gentse kranten *Vaderland* en *Het Volksblad*, en van Jean Verschuere, journalist van de *Gazette van Gent*. Het maakte de zaak alleen nog maar moeilijker: voor slechts vier personages op De Bruyckers prent niet minder dan zes gegadigden... Of eventueel zelfs zeven, indien ook de huisbewaarder van de universiteit Emiel Van Vooren nog meespeelde!

Maar er bleek, benevens De Bruyckers ets zelf, nog meer te zijn. Einde maart 1958, anderhalf jaar dus na Bonnells artikel in "De Toerist", werd in een veiling van het Paleis voor Schone Kunsten (10) te Brussel een grote tekening (48 x 58 cm) van Jules De Bruycker geveild, getiteld "Les Journalistes", gedateerd 1910 (afb. 2). Ze stelde zes personages voor, waarvan de middelste vier ook op de ets van 1907 bleken voor te komen, maar dan (uiteraard) in spiegelbeeld voorgesteld! Deze vier personages bleken op de tekening en op de ets nagenoeg identiek te zijn, maar het interieur op de tekening was wel heel anders, nl. als achtergrond een kale witte wand met tegen het plafond aan een drietal luchtroosters.

Deze tekening werd op die veiling verworven door het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van Brussel. Twee jaar later werd ze, in een tentoonstelling van dertig jaar aanwinsten (11), voor het eerst aan het publiek getoond. In de begeleidende catalogustekst stond te lezen: "De vier middelste personages komen voor in de gravure 'Journalistes', die door Le Roy (nr. 31) *ten onrechte* 1907 gedateerd wordt. *Men is het niet eens over de identiteit van de personages op de prent.*"

De confrontatie van de tekening van 1910 met de ets van 1907 roept dus inderdaad twee (of eigenlijk zelfs drie) vragen op:

1. het verschil in datering en de vraag of de ets dan niet naar de tekening werd gemaakt; daaruit trok het Prentenkabinet dan maar de (voorbarige?) conclusie dat de ets dus foutief gedateerd was door Le Roy...
2. de vraag naar de identificatie van zes i.p.v. vier personages; maar misschien was dit nu geen probleem meer aangezien het lijstje van de gegadigden precies zes namen bleek te bevatten; maar wie was dan wie?
3. gezien het onloochenbaar causaal thematisch verband tussen de tekening en de ets rijst de vraag waarom de ets twee personages minder telt dan de tekening; ongetwijfeld zal De Bruycker daarvoor wel een reden gehad hebben, maar welke?

Maar net zoals voor de beide eerste vragen kunnen we het hem ook voor de derde niet meer vragen, noch aan iemand anders die er toen nog bij was...

Beginnen we gemakshalve met vraag twee: wie was wie op de tekening? Bij ontstentenis van betrouwbare zegspersonen die de geportretteerden van 1907 zelf nog gekend hebben, blijft er maar één afdoend middel over om terzake zekerheid te hebben, nl. de afgebeelden een voor een te vergelijken met een (liefst zo eigentijds mogelijke) portretfoto. Een moeizaam opsporingswerk, in velerlei archieven, maar mede dank zij de medewerking van enkele bereidwilligen (12) konden we daar toch grotendeels in slagen.

We nummeren de personages op de tekening van links naar rechts van T1 tot T6 en de personages op de ets ditmaal van rechts naar links van E2 tot E5. De personages T2 en E2 corresponderen dan met elkaar en hetzelfde geldt ook voor T3 = E3, T4 = E4 en T5 = E5.

De rechterhelft van de tekening (T6, T5 en T4) blijkt het minst problemen te bieden inzake identificatie. We gaan hierbij van rechts naar links:

Het personage T6 is de journalist Albert DE MOOR van Le Bien Public (afb. 3). In 1907 was hij 44 jaar oud (13).

Het personage T5 of E5 is de journalist Filiep DE MUNNYNCK van Het Volk (afb. 4). In 1907 was hij 34 jaar oud (14).

En het personage T4 of E4 is de journalist Gustave ABEL van La Flandre Libérale (afb. 5). In 1907 was hij 41 jaar oud (15).

De portretfoto's, die we hierbij reproduceren, laten o.i. inzake identificatie der personages niet de geringste twijfel bestaan.

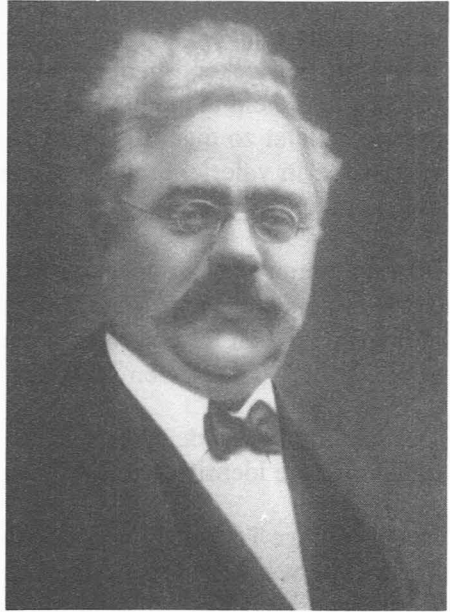
Voor de linkerhelft van de tekening, die ons iets meer problemen opleverde, beginnen we van links naar rechts.

De identificatie van het personage T1 (dat dus op de ets niet voorkomt) lijkt ons niet 100% zeker, maar we menen er toch Jean VERSCHUEREN, de hoofdredacteur van de Gazette van Gent (afb. 6), in te herkennen. Hij was toen ook ondervoorzitter van de Vlaamse Sectie van de Algemene Persbond. Als auteur schreef hij o.m. een bekroond drama "Filips van Artevelde". Was het daarom dat Jules De Bruycker op de tafel naast deze "Vlaamsgezinde" journalist-en-schrijver een kopje met een Vlaamse Leeuw erop neerzette? In 1907 was hij 55 jaar oud (16).

Dan blijven nog de personages T2/E2 en T3/E3 over, resp. de man met de bolhoed en de man met de pen achter het oor, de beide oudsten ook onder het zeskoppige gezelschap. Uit de voorraad namen van gegadigden, hiervoren opgesomd, blijven ons momenteel - benevens eventueel Emiel Van Vooren, die in 1907 58 jaar oud was - nog slechts twee namen over: die van Henri Keurvels (afb. 7), 55 jaar oud in 1907 (17), en die van Ferdinand Hardijns (afb. 8), slechts 43 jaar oud in 1907 (18). Hij is dus eigenlijk te jong om het

Afb. 3. Albert DE MOOR.

Afb. 4. Filiep DE MUNNYNCK.

Afb. 5. Gustave ABEL.

Afb. 6. Jean VERSCHUEREN.

Afb. 7. Henri KEURVELS.

Afb. 8. Ferdinand HARDIJNS.

personage T3/E3 te kunnen zijn, maar toegegeven: enige gelijkenis tussen foto en tekening/ets is beslist niet te ontkennen. En bij gebrek aan een beter alternatief zouden we desnoods Hardijns als "de man met de pen achter het oor" kunnen aanvaarden. Maar er is een overtuigend alternatief, dat ons voor de beide resterende figuren een sluitende oplossing aanreikt.

Die oplossing vonden we in de briefwisseling (19) tussen Jules De Bruycker en zijn Gentse vriend-en-mecenas René Van Herrewege, ingenieur-ondernemer (1870-1938).

In mei 1920 stuurde Van Herrewege een exemplaar van de ets "Les Journalistes" aan ... Gustave Eylenbosch, directeur van "Het Volk" (20). Enkele dagen later, op 30 mei, bedankt Eylenbosch voor deze ets met de volgende brief: "Je ne m'attendais pas à recevoir l'objet promis de si tôt. Il me plaît beaucoup et veuillez de ma part complimenter Mr. Jules De Bruycker, que je n'ai pas le plaisir de connaître. L'artiste a été finement inspiré à faire ressortir la différence de caractères, ou plutôt de tempéraments: d'une part *Mr. De Munnynck (kermisgezicht)*; d'autre part *l'ancien secrétaire communal et moi (figures de carême)*. Je ne manquerai pas de me souvenir de lui dans mes prières. Et vous, combien je vous remercie pour la délicate attention à me fournir une eau-forte qui rend ma frimanke (?) - contrairement aux désirs chers aux enfants - *comme si j'étais sur le point de rendre mon âme*. Merci, merci beaucoup. Votre tout dévoué G. Eylenbosch." (Afb. 9)

Cher ami

Je ne m'attendais pas à recevoir l'objet promis de si tôt. Il me plaît beaucoup et vaill. de ma part complimentes Mr Ides de Fugère, que je n'ai pas le plaisir de connaître.

L'artiste a été finement inspiré à fine ressortir la différence de caractères, ou plutôt de tempérament: d'une part Mr de Mounyvet (Lemignier); l'autre part l'ancien secrétaire communal et trois figures de caractère. Je ne manquerais pas de me souvenir de lui dans mes prières.

Et vous, combien je vous remercie pour la délicate attention à me fournir une couverture qui vaut ma signature - contrairement aux autres et aux enfants - comme si j'étais sur le point de perdre mon âme.

Merci, merci beaucoup

Votre tout dévoué

G. Luyckx

30/5/20

Afb. 10. Gustave EYLENBOSCH.

Het probleem is dus opgelost: de twee figuren rechts op de ets van 1907 - met hun "vastengezicht" in contrast met het "kermisgezicht" van Filiep De Munnynck en het even welgedane gezicht van de sigaar-rokende Gustave Abel - zijn resp. Gustave EYLENBOSCH met de pen achter het oor (afb. 10), toen 51 jaar oud, en de toenmalige stadssecretaris van Gent, advocaat Aimé DE BRUYCKER, 52 jaar oud (21). Dat het inderdaad ascetische gezicht van Eylenbosch nu precies iemand uitbeeldt die "stervensgereed" is, mogen we wel als een lichte overdrijving beschouwen. De stadssecretaris-met-bolhoed is wel ook duidelijk van de ascetische observantie...

Maar nu het probleem van de identificatie van de voorgestelde personages definitief opgelost is, rijst een andere vraag: hoe komen deze diverse personages - vier journalisten, een dagbladdirecteur en een stadssecretaris - terecht op eenzelfde tekening? Wat bracht hen samen? Het is de datum van de ets, 1907, die ons de oplossing aanbrengt. Op 23 april 1907 immers werd stadssecretaris De Bruycker door de Gentse Gemeenteraad gehuldigd voor zijn 25-jarig ambtsjubileum. Dat moet de aanleiding geweest zijn voor een ontmoeting van de jubilaris met enkele journalisten. Waar deze ontmoeting

plaats heeft gehad, is moeilijk uit te maken. Tekening en ets geven immers een totaal verschillend "interieur" te zien en wat daarvan is te boeken op de rekening van Jules De Bruyckers eigen verbeelding? Of had de ontmoeting plaats in de kelder van de universiteit in de Voldersstraat bij Emiel Van Vooren? Dat zou de aanwezigheid van Jules De Bruycker als getuige van deze ontmoeting kunnen verklaren...

Waar de ontmoeting echter ook plaats had, Jules De Bruycker moet erbij geweest zijn. En hij moet daarvan een tekening gemaakt hebben, in 1907; daarop kwamen zes personages voor. Naar die oorspronkelijke tekening (die overigens op dat ogenblik best niet veel meer dan een voorlopige schets kan geweest zijn) heeft hij dan, ook in 1907, zijn ets gemaakt; wel heeft hij - om welke reden dan ook - de buitenste twee figuren (Jean Verschueren en Albert De Moor) niet mee opgenomen.

Pas in 1910 heeft hij dan de oorspronkelijke tekening van 1907 (met de zes personages) verder afgewerkt tot een volwaardige zelfstandige tekening en ze dan pas ook gesigneerd en gedateerd. De conclusie van het Prentenkabinet dat de ets "ten onrechte 1907 gedateerd wordt", is een voorbarige en foute conclusie.

Wat we hierboven als de vermoedelijke reconstructie van het ontstaansproces van tekening en ets vooropstelden, is meer dan slechts een hypothese. Uit onze studie van talrijke andere van De Bruyckers etsen en tekeningen (en uit de lectuur van zijn briefwisseling) is ons immers duidelijk geworden dat De Bruycker zijn etsen vaker naar onvoltooide tekeningen maakte en dat hij pas na de realisatie van een ets de daaraan beantwoordende tekening voltooide. Dit was b.v. ook het geval met een aantal in Engeland gemaakte oorlogstekeningen, waarvan de etsen al in 1916 of 1917 werden gerealiseerd, maar waarvan de tekeningen pas in 1919 hun definitieve afwerking (en datering) kregen. Iets vergelijkbaars moet gebeurd zijn met de ets van 1907 en de tekening van 1910.

Of de zoveelste herhaling van de geschiedenis van de kip en het ei, met de vraag wat er het eerst was... Jules De Bruycker zou erom hebben kunnen lachen!

Dr. Paul HUYS
Drongen, 5.9.94

NOTEN

1. Tot op de vooravond van WO I beschouwde Jules De Bruycker het aquarelleren als zijn voornaamste artistieke activiteit. In de "Wegwijzer der Stad Gent" (jaargangen 1902 tot 1914) staat hij, onder de kunstschilders, telkenjare als "aquarellist" genoteerd.

2. Grégoire Le Roy, "L'Oeuvre gravé de Jules De Bruycker" (Brussel, G. Van Oest, 1932), blz. 31-34, nrs. 1 tot 31.
3. G. Le Roy, a.w., blz. 34, nr. 31 (zinkplaat; 0.265 x 0.37; niet genummerde oplage, waarvan het juiste aantal exemplaren niet bekend is).
4. Zie "De Toerist", jrg. 35, nr. 18 (16 sept. 1956), blz. 633-646.
5. Peter - officieel Petrus Julius Joannes - Bonnel (°Oostende 12 okt. 1889) studeerde vanaf 1908-09 Germaanse filologie aan de Gentse rijksuniversiteit (inschrijvings-rolnummer 40.367). Tijdens zijn tweede universiteitsjaar (in 1910) leerde hij JDBr bij Emiel Van Vooren kennen. In oktober 1912 behaalde P.J. Bonnel met onderscheiding het doctoraat in de letteren en wijsbegeerte (Germaanse filologie). (Archief R.U.G., dossiers 4A4/1 en 4A4/16). Vanaf 1915 was Bonnel in Londen, waar hij De Bruycker in diens atelier vaak bezocht en hem bij het ontwikkelen van zijn etsen wel eens assisteerde.
6. Over Emiel Van Vooren (Waarschoot, 7 juli 1849 - Gent, 21 okt. 1921) zie de bijdrage van R. De Vriendt-Mores en R. Van de Walle, "Emile Van Vooren, huisbewaarder en beschermheer van Gentse kunstenaars (Jules De Bruycker, Franz Hellens, Georges Van de Walle e.a.)", in: Oostvlaamse Zanten, jrg. 55, nr. 2 (1990), blz. 95-104; op blz. 97 het portretschilderij "Home de notre ami Emile (Van Vooren)" door Jules Verwest van 1909.
7. Franz Hellens (pseud. van Frédéric Van Ermengem, 1881-1972) publiceerde "La cuisine des fous" in de verzamelbundel "Les Hors-le-Vent" (Brussel, 1909), p. 25-75. Jules De Bruycker wordt er ten tonele gevoerd op p. 40 e.v. In 1906 debuteerde hij met "En ville morte", geïllustreerd met 12 tekeningen van De Bruycker.
8. "De Toerist", jrg. 35, nr. 18 van 16 sept. 1956, blz. 634.
9. "De Toerist", jrg. 36, nr. 4 van 16 febr. 1957, blz. 132: lezersbrief van L. De Munnynck (Reigerstr. 11C, Gent), dd° 30 nov. 1956. Hij identificeert de vier personages op de ets als Filiep De Munnynck (zijn vader), Albert De Moor, Cies (sic) Verschuieren en - misschien - pedel Emiel Van Vooren.
10. Ventes au Palais des Beaux-Arts de Bruxelles, 27, 28 & 29 mars 1958, Collection d'un bibliophile éclectique. Deuxième partie: Estampes, Dessins, Documents, Aquarelles, Tableaux. Important Ensemble de dessins et d'aquarelles de Jules De Bruycker. (Paul Van der Perre, Libraire-Expert du PBA, 21, rue de la Régence, Bruxelles), blz. 11, lot nr. 78, met afb. op de binnenzijde van de achterkast van de veilingcatalogus.
11. Het Prentenkabinet. Dertig jaar aanwinsten 1930-1960 (Brussel, Kon. Bibl., 1961), blz. 82, catal. nr. 223 (Crayon-gras-tekening: sign. & dat. 1910; 483 x 583 mm).
12. We danken van harte voor hun medewerking Dr. Jan De Maeyer (KADOC, Leuven: foto's Albert De Moor en Gustaaf Eylenbosch), Paul De Baere (Het Volk, Gent: Foto Filiep De Munnynck), Lode Hoste (AMSAB, Gent: foto Ferd. Hardijns) en Marc Somers (AMVC, Antwerpen: foto Henri Keurvels).
13. Albert De Moor (Gent, 29 nov. 1863 - 29 nov. 1926). Zie Annuaire Illustré de la Presse Belge, Ire Année (Brussel, Impr. Ch. Bulens, 1908), blz. 15: "De Moor, Albert, 19, rue aux Tripes, rédacteur au Bien Public. - Tél. 44."
14. Filiep (eigenlijk Philippe Octave) De Munnynck (Gent, 5 okt. 1873 - 10 dec. 1925), beeldhouwer (!) van opleiding, was van 1896 tot 1905 redacteur en van 1905 tot aan zijn dood hoofdredacteur van Het Volk. Hij werkte af en toe ook mee aan de franstalige katholieke krant Le Bien Public. In 1921 werd hij in de Gemeenteraad van Gent verkozen en werd op 24 okt. van datzelfde jaar reeds schepen van handel, nijverheid en openbare gezondheid. Benevens zijn journalistiek werk voor Het Volk schreef hij o.m. een toneelstuk in 5 bedr. "Een held. Schets uit den schoolstrijd van 1879-1884" (Gent, Siffer, 1903) en een prozawerk "Zielengloed. Bijbelsche vertelling" (Maldegem, De Lille, 1906). Hij schreef (en vertaalde of adapteerde) ook feuilletonromans, zoals "De Commune van Parijs", "Het duister geheim", "De misdaad om 't geld", "Het teeken des Kruises" (naar het Engels), "Liefdestrijd", "Eén man, één woord" en "De stomme ge-

- tuige" (naar het Italiaans). Zie "Annuaire Illustré de la Presse Belge", 1re Année (1908), blz. 225, met foto op blz. 7 (als secretaris van de 'Section des Flandres' van de 'Association de la Presse'). Ook vermeld in Lionel Bertelson, "Dictionnaire des journalistes-écrivains de Belgique" (Bruxelles, Section bruxelloise de l'Association Générale de la Presse Belge, 1960), blz. 39. Zie verder nog R. Rock, "Het Volk 1891-1951. Gedenkboek 60 jaar Het Volk" (Gent, Het Volk, 1951), blz. 83-84 en 128-129.
15. Gustave Abel (Gent, 24 dec. 1866 - Ukkel, 1945), advocaat, schrijver en journalist, was dr. juris van de U.L.B. Hij leidde het Gents tijdschrift *Commerce et Industrie* en was tot kort voor WO I hoofdredacteur van La Flandre Libérale en na WO I gedurende enkele jaren (1922-25) hoofdredacteur van *L'Indépendance belge*. In juni 1904 werd hij in Gent tot provincieraadslid verkozen. Hij was ook secretaris van het Nationaal Comité van de Liberale Partij. Hij publiceerde talrijke brochures over sociologie en politiek (o.a. "Le rôle du Libéralisme", "Socialisme et Socialistes", "Les syndicats neutres", "La question des langues", 1914), maar ook literair werk, o.a. een studie over Sainte-Beuve ("Le labeur de la prose", 1891) en toneelstukken, waarvan het meest succesrijke, "Les forces ennemies", op 2 april 1910 in de Gentse Schouwburg (= Opera) werd opgevoerd door acteurs en actrices van de Comédie Française. La Flandre Libérale van 4 april 1910 schreef hierover als volgt: "Une première d'auteur belge à Gand. C'est devant une salle archicomble qu'a eu lieu, hier samedi, au Grand-Théâtre, la première représentation de 'Forces ennemies', comédie en trois actes de notre très distingué confrère M. Gustave Abel, directeur de la 'Flandre Libérale'. Cette oeuvre, habilement conçue et charpentée, d'une superbe envolée littéraire, d'un passionnel sentimentalisme, a obtenu un brillant succès. On a fait fête à l'auteur et à ses talentueux interprètes, Mmes Geniat et Robinne, MM. Finaux, Le Rey et Dessonnes, tous de la Comédie-Française. A la chute du rideau, auteur et interprètes ont été rappelés à plusieurs reprises." In 1907 was Gustave Abel als advocaat gevestigd in Nieuwland 4 in Gent. Omstreeks 1914 verhuisde hij naar Etterbeek en later naar Ukkel. Van 1910 tot 1921 had hij (ook) een buitengoed in de Kasteelstraat 4 te Gentbrugge. Hij publiceerde zijn memoires onder de titel "Le livre de mes illusions" (1930). De Universiteitsbibliotheek van Gent bezit veel van zijn publicaties en een aantal brieven van hem aan Prosper Claeys (1900-05), Ferd. Vanderhaeghen, Paul Frédéricq e.a. Zie "Annuaire Illustré de la Presse Belge", 1re Année (1908), blz. 224, met foto op blz. 124. Zie ook Lionel Bertelson, a.w. (1960), blz. 11. Gustave Abel is ook vermeld in de Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie (Hasselt, Heideland, 1971), I, 169 en in Paul Legrain, *Le Dictionnaire des Belges* (Brussel, 1981), blz. 7.
16. Jean Baptiste Verschuere (Gent, 13 okt. 1851 - 12 april 1916) was in 1907 hoofdredacteur van de Gazette van Gent. In het bevolkingsregister wordt hij omstreeks 1889 vermeld als opsteller van het "Volksblad" en herbergier, in het bevolkingsregister 1891-1900 als dagbladschrijver en winkelier in papier en in dat van 1911 als dagbladschrijver en letterkundige. Als letterkundige publiceerde hij een aantal toneelwerken o.a. de drama's "Philips van Artevelde" (1879), "Een schrikkelijk geheim", "Is hij plichtig?" en "Jan de Sutte", de komedies "Per aankondiging", "Look in den meersch", "De tweede vrouw" en "Sint-Thomasdag", het zangspel "De waternim" (1887) en de vaudeville "De bende van Jef" (1889). Zie "Annuaire Illustré de la Presse Belge", 1re Année (1908), blz. 124 en 228, met foto op blz. 7 (als ondervoorzitter van de 'Section des Flandres' van de 'Association de la Presse'). In 1907 woonde hij in de Nassaustraat 29.
17. Henri Keurvels (Gent, 1852-1933) was hoofdredacteur van een paar Gentse kranten, nl. van het liberaal volksgezinde "Vaderland" en van het "Volksblad", en werkte ook voor "La Flandre Libérale" en voor het "Liberaal Weekblad" te Sint-Niklaas. Als auteur publiceerde hij o.a. "Recht voor de vuist", "Servaas van Steelandt", "Een bloedig raadsel", "Naar Argentina", "Vlaanderen te vuur en te zwaard" en "Romeo en Juliette". Zie "Annuaire Illustré de la Presse Belge", 1re Année (1908), blz. 226, en ook Lionel

- Bertelson, a.w. (1960), blz. 74. Zie verder nog Keurvels' jeugdherinneringen in "Ghendtsche Tydinghen", jrg. 6, nr. 3 (15 mei 1977), blz. 115-120.
18. Ferdinand Hardijns (Gent, 1864-1927) was tot 1880 "bomsleper" in de "Société Linière de la Lys". Op 24-jarige leeftijd werd hij eerste partijsecretaris van de B.W.P. Enkele jaren later ging hij werken in de Coöperatieve van de S.M. Vooruit en ten slotte bij de krant "Vooruit", waarvan hij eerst redacteur en nadien hoofdredacteur werd. In 1895 trad Hardijns, samen met Anseele, Van Beveren e.a. voor de eerste maal in de Gentse Gemeenteraad waarvan hij lid bleef tot 1926. Als journalist schreef hij diverse brochures, o.a. "De vakverenigingen in de Werkersbeweging" (1903), "Waarom ik socialist ben" (1905), "De werkmensen zijn nooit content" (1906) en "Leve de commune" (1914).
 19. Bewaard in privé-bezit.
 20. Gustaaf J.K. Eylenbosch (Gent, 1856-1939), letterzetter en corrector, kwam via het drukkersberoep tot de sociale beweging en de journalistiek. In 1891 was hij stichter en eerste hoofdredacteur van het dagblad "Het Volk", waarvan hij nadien ook directeur werd. In 1895 werd deze voorman van de christelijke werkliedenbeweging lid van de Gemeenteraad, in 1912 eerste voorzitter van het Landelijk Verbond der Christelijke en Vrije Vakbonden (sinds 1923: ACV) en in 1922 provinciaal senator. Hij publiceerde o.m. "Les ouvriers belges en France" (= de seizoenarbeiders in Noord-Frankrijk voor wie hij een speciale editie van zijn dagblad, "Het Vlaamsch Kruis", oprichtte), "Le mouvement syndical en Allemagne", "De Belgische Volkbond. Beknopte geschiedenis 1891-1920" en "Vijftig jaar sociale, politieke, katholieke actie 1884-1934". Over Eylenbosch zie "Nationaal Biografisch Woordenboek", dl. II (1966), kol. 211-214 en "Encyclopedie van de Vlaamse beweging", dl. I (1973), blz. 491.
 21. Aimé François De Bruycker (Dendermonde, 14 juli 1855 - Gent, 13 aug. 1941), zoon van Casimir en van Adeline De Kever, echtgenoot van Louise Alphonsine Gantrelle, advocaat, werd stadssecretaris van Gent in 1882 en bleef in dit ambt tot einde juni 1919, toen hij werd opgevolgd door N. Heins. Op 22 april 1907 werd hij door de Gentse Gemeenteraad gehuldigd voor zijn 25-jarig ambtsjubileum (zie La Flandre Libérale van 24 april 1907). Aimé De Bruycker woonde aanvankelijk in de Keizer Karelstraat 58 en van omstreeks 1890 af in de Van Eyckstraat 54 (later 50), waar hij overleed in zijn 87e levensjaar: overlijdensaangifte (nr. 2177 van 14 aug. 1941) door zijn schoonzoon Georges Struye, 59 jaar oud, nijveraar te Sint-Martens-Latem, Heidebergenstraat 2, en door zijn dochter Henriette De Bruycker, 48 jaar oud, zonder bedrijf, wonende te Luik, Marcelliskaai 7. Het Stadsarchief Gent bezit geen enkele foto van deze man, die gedurende 37 jaar de "eerste stadsambtenaar" van Gent was.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE NR. 10

Op 21 januari 1897 stelde Prosper Claeys in de rubriek "Beeldhouwwerken - Zaal van het Bureel van Liefdadigheid (Poeljemarkt) - XVIIe eeuw" in het Frans een fiche op over

Beeldhouwwerken van Norbert Sauvage in het Bureel van Liefdadigheid

De monumentale houten schouw die de zaal van de Gouverneurs der Armenkamer versiert, wordt bekroond door een schilderij van Jan van Cleef (1689). Deze schilderij voor dewelke de schilder 16 ponden en 13 schellingen ontving, ongeveer 180 fr. van onze munt (nu te vermenigvuldigen met tenminste 100), stelt de stichting voor van de Armenkamer door Keizer Karel in 1531.

Van Cleef werd opgenomen in de Gentse gilde van de *fijnschilders* op 13 mei 1668.

Boven deze schilderij ziet men het gesculpteerd portret van de Keizer. Langs weerszijden van de schouw zijn twee bevallig versierde deuren, waarboven portretten, eveneens gesculpteerd, van de aartshertogen Albert en Isabella (1689).

De pilasters van de schouw zijn versierd met twee houten beelden die twee weeskinderen voorstellen in XVIIe-eeuwse kledij.

Boven iedere hoekpilaster hangt er een trofee bestaande uit kledingsstukken.

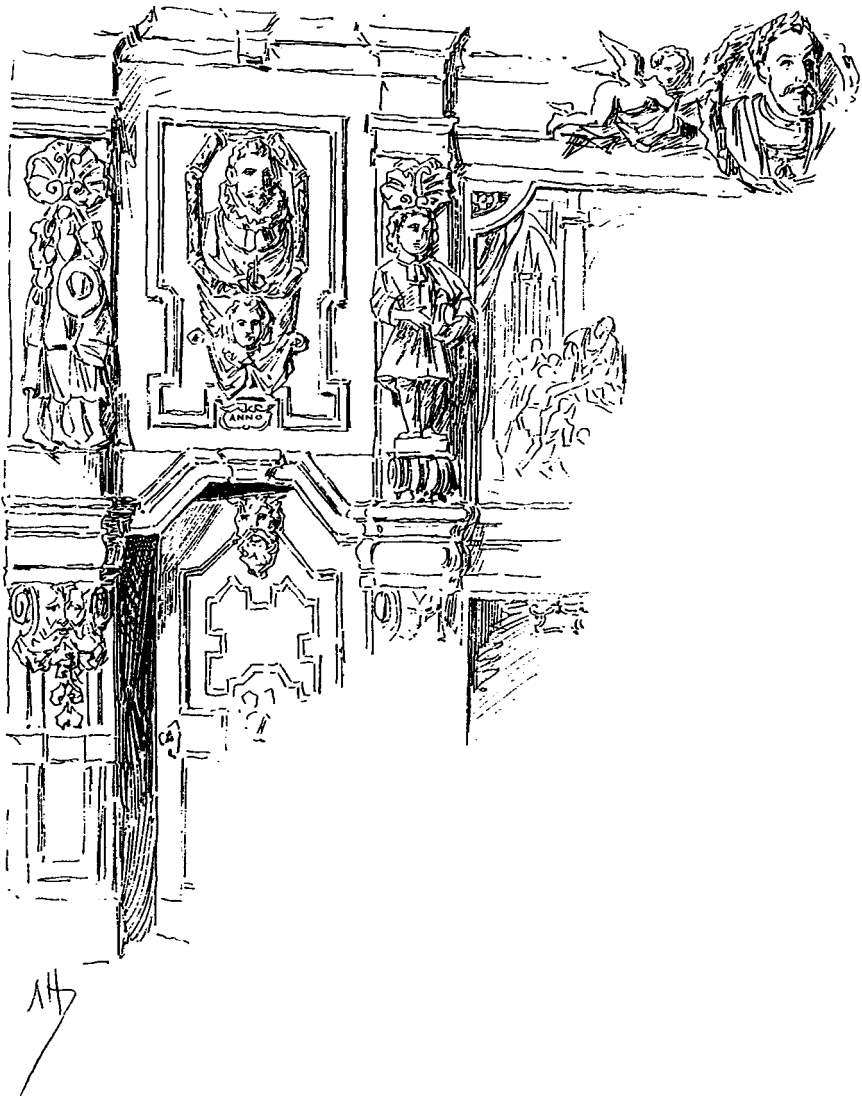
Al deze fijn uitgevoerde schrijn- en beeldhouwwerken zijn het werk van een Gentse kunstenaar, Norbert Sauvage. Enkele festoenen die de schouw versieren werden gebeeldhouwd door François Sauvage, waarschijnlijk een broer van de vorige.

Norbert Sauvage heeft met zijn beitel andere openbare gebouwen in Vlaanderen verrijkt.

De vergaderzaal van het Bureel van Liefdadigheid werd gerestaureerd in 1857. Het plafond, de schouw, de gesculpteerde voorwerpen en de lambrizeering had men bedekt met een laag afschuwelijk grijze verf. Deze laag werd verwijderd.

Zoals ze vandaag is, is deze kamer van de Gouverneurs der Armenkamer een goed bewaard specimen van de kunstzinnige versiering van een zaal uit de XVIIe eeuw.

Cf. A. VAN LOKEREN, in de "Messenger des sciences historiques", 1868, pp. 49-67.

Naschrift

De Armenkamer werd gesticht door Keizer Karel bij een Ordonnantie van 7 oktober 1531. Zij werd ondergebracht in afhankelijkheden van het Stadhuis op de Poeljemarkt.

De Schepenen van de Keure benoemden 11 gouverneurs, gekozen onder de aanzienlijken van de stad, als beheerders van de Armenkamer. Bovendien een solliciteur, een greffier en een ontvanger. De beheerders die verantwoording verschuldigd waren aan het Stadsmagistraat, beschikten over eigen

financiële middelen afkomstig van belastingen, toelagen van de Stad en het hospitaal St-Jan-ten-Dulle. Zij kregen een deel van de aalmoezen opgehaald in de kerken en ook schenkingen van kloosters en abdijen.

De Armenkamer werd in 1797 vervangen door het "Bureel van Liefdadigheid" (Ook "Bureel van Weldadigheid"). Dit bureel zetelde er tot in 1902. Dit Bureel, met zijn meubilair, werd ondergebracht in het Bijlokemuseum. Wanneer gij dit onvolprezen Museum bezoekt, vooral niet nalaten dààr eens binnen te wippen.

ZEGER DE KORTRIJKZAAN (SOHIER LE COURTOISIN)

Zeger de Kortrijkzaan was volgens J.J. De Smet, een vermaard staatsman en krijgsman. De Smet schreef zijn biografie in 1866, zich baserend op Froisart en Kervyn de Lettenhove (1). Dat betekent dat we bij het lezen van die biografie voorzichtig moeten zijn. De Smet heeft zich blijkbaar slechts op twee auteurs gebaseerd en leefde bovendien volop in de romantische periode die ons land toen meemaakte. Als vertaler en bewerker heb ik de hoofdlijnen vrijwel volledig hertekend en wat achtergrondinformatie bijeengescharreld teneinde de nogal korte biografie te verduidelijken en op te fleuren. De hoofdbedoeling van dit artikel is een bewogen tijdperk uit de Gentse geschiedenis opnieuw in de belangstelling brengen. Eigenlijk horen we de laatste jaren niet zo veel meer over de "Eeuw der Artevelde". Is het niet beschamend voor Gent, dat er nog steeds geen Vlaamse vertaling is verschenen van het Engelse boek over Jacob van Artevelde? Onze voorouders hadden over hem de mond vol. Kent onze jeugd Artevelde eigenlijk nog wel? Dit artikel begint alvast aan een opfrissing.

Zeger de Kortrijkzaan werd geboren te Gent omstreeks het midden van de 13de eeuw. Hij was een waardige telg van het oude geslacht van de burchtheren van Kortrijk, dat ooit waardevolle krijgslieden heeft geleverd aan Willem van Normandië om Engeland te kunnen veroveren in 1066, aan Godfried van Bouillon om koning van Jeruzalem te kunnen worden in 1099, en aan Boudewijn van Constantinopel om keizer te kunnen worden van het Griekse rijk in 1204. De ironie wil dat later, in 1380, Filips van Artevelde de Kortrijkse burcht zal innemen waardoor, na de slag bij Westrozebeke, de Fransen in 1382 de burcht zullen verwoesten (2).

Zeger was een wijs raadsman van de Vlaamse graaf Gwijde van Dampierre. Het politiek klimaat waarin Zeger leefde zat ongeveer als volgt ineen. De

Franse koning, Filips IV de Schone die feodaal suzerein was over Vlaanderen, probeerde omstreeks 1285 weer méér invloed te krijgen over ons gewest, vooral wegens de grote economische bloei die wij hier kenden. Gwijde verzette zich daartegen en zocht steun bij de Engelse koning Edward I. Gwijdes dochter, die zich in 1294 verloofd had met de Engelse kroonprins, werd op een bepaald ogenblik door de Franse koning gevangen genomen waardoor in 1297 een openlijke strijd ontstond tussen Frankrijk en Vlaanderen. De Vlaamse graaf had er inmiddels voor gezorgd dat hij Gent, de machtigste stad van ons gewest, achter zich kreeg, want zonder stedelijke milities en financiële bijdragen betekende zijn leger niet veel. In maart 1297 had hij drie charters uitgevaardigd, die later als DE GROTE KEUREN DER GENTENAARS zouden worden beschouwd (3):

KEURE I: een nieuw schepenkollege van XXXIX wordt ingesteld, regelt hun reken en toekenningen en waarborgt het behoud van de nieuwe magistratuur.

KEURE II: vestigt de rechten van Gentse poorters (waar Zeger als edelman eigenlijk niet bijhoorde) op zéér vrijzinnige wijze.

KEURE III: kent het gemeentelijk recht toe waaronder moet worden verstaan het lijfstraffelijk recht, het burgerlijk recht en de procesvoering.

Deze 3 grondwettelijke keuren kan men beschouwen als het "palladium der vrijheid" van Gent, een vrijheid die pas definitief ophield in 1540.

Vlaanderen werd aanvankelijk gesteund door Engeland. In 1299 liet Engeland, ingevolge het Verdrag van Montreuil (19 juni 1299), Gwijde in de steek en in mei 1300 bezetten de Franse troepen Vlaanderen vrijwel volledig. Gwijde moest zich overgeven, samen met zijn twee zonen Robrecht van Béthune en Willem van Crèvecoeur. Zij werden in Franse burchten opgesloten. Moest Gwijde Zegers raadgevingen (welke raadgevingen vermeldt De Smet niet) hebben opgevolgd, Zeger had een deel van het onheil kunnen afwenden dat Gwijde was overkomen. Ondanks de afwijzing van zijn raadgevingen bleef hij toch aan zijn graaf gehecht en protesteerde hij heftig tegen de ontrouw van dié edelen die zich onderwierpen aan de koning van Frankrijk, m.a.w. de Leliaerts. Hij was er trots op de boeien van de graaf te mogen delen toen hij zelf werd opgesloten in het kasteel van Joinville.

Omdat de Gentenaars hun "vrije" grondwet te danken hadden aan Gwijde deed de Franse koning een tegenzet en schafte in november 1301 het door de neringen verafschuwde schepencollege van de XXXIX af. Het schepenkollege van 26 "jaarlijks verkiesbare en rekenplichtige" mannen verving radicaal het oude. Gent had een nieuwe "vrijzinnige" grondwet bijgekregen en het is dan ook niet te verwonderen dat in de Guldensporenslag op 11 juli 1302 niet veel Gentenaars aanwezig waren. De koning kon wel eens kwaad worden op Gent en alles weer afnemen. Jan van Namen, oudste zoon van Gwijde, die een groot aandeel in de strijd van zijn vader had, werd na de

succesrijke Guldensporenslag ruwaard van Vlaanderen. Op 18 augustus 1304 leed het Vlaamse leger, onder leiding van Jan van Namen, een nederlaag tegen Filips IV bij de Pevelenberg. Het was Filips replek op de Brugse metten en de Guldensporenslag. Zijn persoonlijke aanwezigheid bij de Vlaamse nederlaag moest overkomen als een bevestiging van zijn autoriteit over Vlaanderen. Pevelenberg leidde tot de Vrede van Athis-sur-Orge op 24 juni 1305 (4). Het was een verdrag tussen Filips enerzijds en de graaf van Vlaanderen en de Vlaamse steden anderzijds. Het zette een punt achter de inlijving van 1300 en de gevangenen van beide kampen verkregen opnieuw hun vrijheid. Zo kwam Zeger de Kortrijkzaan ook weer vrij.

Ondertussen was tijdens de onderhandelingen een eind gekomen aan het leven van Gwijde (7 maart 1305) en Robrecht van Béthune, zijn zoon, zat nu met de zware vernedering opgezadeld. Vlaanderen moest een oorlogsvergoeding van 400.000 ponden zien samen te krijgen op 4 jaar tijd. Gedurende 1 jaar moest een Frans bezettingsleger van 500 man worden gefinancierd. De tijdens de oorlog beroofde Leliaerts moesten voor hun verliezen vergoed worden en de stadsversterkingen van Gent, Brugge, Ieper en Dowaaï, moesten worden afgebroken. Mogelijk verdween daardoor het binnengedeelte van de oudste Gentse stadspoort, de "Nieuwpoort" aan de Krommenesch en aan de Nieuwbrug, waarvan tot hiertoe nog geen enkele historicus gewag heeft gemaakt. Alleen de straatnaam "Nieuwpoort" was ons tot hiertoe overgeleverd maar kreeg door de historici een andere verklaring.

Nochtans staat het bestaan van die poort ondubbelzinnig opgetekend in het erfelijke rentenboek van de Stad: "... Jan van Zielst (is schuldig) van DER POERTEN TER CROMMER S teenen erfliken chinse om 12 deniers parisistiaers, een camere onder...", waarmee duidelijk bedoeld werd dat er zich een huisje bevond, tegenaan en "onderdoor", of staduitwaarts, het buitenste poortgedeelte van de Nieuwpoort, waar inderdaad de straat Krommenesch begon (5). De wijk en/of straat Nieuwpoort danken ongetwijfeld hun naam aan de oudste poort van Gent (6). Het verdrag van Athis-sur-Orge was veel te streng gebleken en de steden zochten alsmaar uitvluchten waardoor de overeenkomst pas geratificeerd werd in mei 1307 te Poitiers, in aanwezigheid van paus Clemens V, de fameuze paus die zich in 1309 te Avignon vestigde en daarmee "de Babylonische Gevangenschap" inzette.

Bovendien maakte de koning de investituur van Robrecht als graaf van Vlaanderen, ondergeschikt aan de uitvoering van het verdrag. Nieuwe besprekingen werden aangevangen eind 1307. Tot in 1310 bleef men vruchteloos onderhandelen, datum waarop de paus zich resoluut aan de zijde van de Franse koning schaarde. Te Doornik, herfst 1311, verenigden twee conferenties de Vlaamse en Franse partijen, waardoor verwarring ontstond binnen het Vlaamse kamp. De solidariteit onder de Vlamingen stond op de helling. De graaf Robrecht en zijn zoon Lodewijk van Nevers de Oude werden niet

meer unaniem door de Vlaamse steden gevolgd. De verwarring werd nog groter toen Lodewijk van Nevers de Oude te Parijs werd aangehouden wegens meened en majesteitsschennis. Om het verdrag van Athis-sur-Orge ten allen koste te doen naleven werden tussen 1315 en 1326 meerdere Vlamingen gegijzeld als onderpand.

Daaronder bevonden zich waarschijnlijk ook Lodewijk van Nevers de Jonge evenals Lodewijk van Nevers de Oude zoals blijkt uit de stadsrekeningen van 1321-1322: "... dat men sendde minen here van Nivers, doe hi quam eerst te Ghend uter vangnessen...". Een lang leven was de Oude echter niet meer beschoren want in 1322 stierf hij, even voor de dood van Robrecht van Béthune (17 september 1322).

Na zijn vrijlating in 1305 bewoonde Zeger enige tijd zijn heerlijk domein te Drongen en nam zonder aarzeling, om beneden zijn adellijke waardigheid te handelen, de titel aan van "deken van de poorterij" van Gent. Een synoniem voor die titel was destijds "beleeder" van een "deel van de stedelijke bevolking". Gent kende tussen 1302 en 1338 een steeds wisselend aantal "beleeders" die de poorterij, de weverij, de volderij of de kleine neringen aanvoerden, al naargelang wie de macht in handen had. Zo, bijvoorbeeld, kende men tussen 1326 en 1337 geen "beleeder" van de weverij, omdat de wevers van het stadsbestuur uitgesloten waren, na hun partijdigheid met de opstandelingen van Zannekin, tijdens de Opstand van de Vrije Boeren in Kust-Vlaanderen. Alleen de poorters, de volders en de kleine neringen hadden toen hun "beleeder" (7). Mogelijk omstreeks 1320 schonk Zeger de hand van zijn dochter Catharina van Drongen aan Jacob van Artevelde. Zijn andere dochter, "joncfrouwe Kerste van Dronghene" huwelijkte hij uit aan de broer van Jacob, Jan van Artevelde (8). Van Werveke betwijfelt dit evenwel (9). Wat er ook van zij, Artevelde kreeg in ieder geval een dochter, die huwde op 24 oktober 1335. Zij kreeg 7 dagen van tevoren een serieus geschenk van de Stad: "...In sint lucas dage, I tragie nappe, II fonteine potte, I cop vergult en geemailleert woech al XXV marc V lood... de marc XI stuyvers II deniers grooten, mids den payemente dat comt XVI liv. XIV sch. grooten, makende 668 ponden die men sond Ja. dochter Van Artevelde, doe zoe huwede sdicendages naer..." (10). Inmiddels volgde Lodewijk van Nevers de Jonge in 1322 zijn grootvader Robrecht van Béthune op als graaf van Vlaanderen. Op 18 oktober 1322 deed hij zijn Blijde Intrede in zijn bevriende stad Gent: "...I vate wyne van st. jans, dat men sendde minen here van Vlaenderen doe hi inde porte quam eerstwarf in sint lucas dage..." (11). Opgevoed als gijzelaar aan het Franse hof was deze intussen gehuwd met de dochter van de Franse koning Filips V (21 juli 1320). Zijn oom Robrecht van Kassel betwistte hem de troon, omdat hij hem als verrader beschouwde, doch met de steun van de grote Vlaamse steden zegevierde Lodewijk. Weldra brak echter een opstand uit in de Vlaamse kuststreek tengevolge van de belastingen die

hij hief om het verdrag van Athis-sur-Orge te kunnen naleven. Brugge en Ieper sloten zich aan bij de opstandelingen. Gent bleef Lodewijk trouw. Zij zocht de toorn niet van graaf en koning want zij had veel te verliezen. In 1325 werd Zeger de Kortrijkzaan bevelhebber van de Gentse troepen (12). Hij genoot van een grote populariteit en de Gentse schepenen vereerden hem ieder jaar weer met het ambtsgewaad dat hij, als lid van de Gentse delegatie, te Doornik droeg in een beroemde processie.

Het was zelfs zo dat de wijnaccijns, verschuldigd op de wijn die bij hem thuis werd gedronken, door de Stad aan de wijnpachters werd betaald. Toen de Bruggelingen in 1325 de graaf te Kortrijk gevangen namen en de oproerlingen, geleid door Nicolas Zannekin, en Robrecht van Kassel, de oom van de graaf, die illegaal was uitgeroepen tot ruwaard van Vlaanderen, het graafschap in vuur en vlam zetten, droeg hij veel bij om Oudenaarde en Aardenburg terug onder de heerschappij van de graaf te krijgen. Zeger was op en top een "beleeder van de poortelij", die traditioneel de zijde van het feodaal recht koos, in dit geval gehoorzaamheid aan de graaf van Vlaanderen, die gehoorzaam moest zijn aan de Franse koning. Nabij Assenede, kwamen de Gentse troepen van Zeger in botsing met het Brugse leger onder bevel van Lambert Boekel en Walter Ratghoor. Het was een bloedig gevecht maar de Gentenaars behaalden de overwinning. Ratghoor en Boekel kwamen om in het krijgsgewoel, samen met een groot aantal van hun soldaten. Een groot aantal werd gevangen en meegenomen naar Gent. In 1328 snelde de Franse koning Filips VI zijn vazal, Lodewijk van Nevers, ter hulp en verpletterde de opstandelingen te Kassel op 23 augustus. Kort tevoren was Lodewijk van Nevers de Jonge door de Franse koning tot ridder geslagen zoals blijkt uit de stadsrekeningen van 1327-1328: "...gesend minen here van Vlaenderen swoensdaghs vor st. pieters dagh ingaende oest (27 juli 1328), doe hi eerst in de port quam naerdien dat hi was ghemaect riddere..." Lodewijk had namelijk plechtig beloofd de Franse koning zijn strijd tegen de Vlaamse opstandelingen bij te zullen staan en dat was een "decoratie" waard. Het verdrag van Athis-sur-Orge kon eindelijk worden nageleefd.

Op 12 augustus 1336 sleepte de koning van Engeland Vlaanderen mee in een hachelijk avontuur. In een koninklijk besluit van die datum verbood hij iedere export van grondstoffen waaronder dus ook wol. En wol had Vlaanderen, vooral Gent, broodnodig zowel voor de lakenhandelaars als voor de wolbewerkende neringen. Het is dan ook meer dan normaal dat Gent kost wat kost weer aan Engelse wol wou geraken en zo gingen er stemmen op om toenadering te zoeken tot Engeland. Rood van woeder werd Lodewijk van Nevers toen hij hoorde dat de illustere burger van Gent, zijn trouwe Zeger de Kortrijkzaan, openlijk begon te pleiten voor een alliantie met de Engelse koning. Zeger had zelfs al een verdrag getekend met Hendrik van Vlaanderen, (nog een zoon van Gwijde van Dampierre, bijgenaamd graaf van Lodi),

en andere ridders, waarin overeengekomen werd dat voortaan Vlaanderen, Brabant en Henegouwen nooit geen oorlog meer zouden voeren zonder onderling akkoord. Tijdens een "parlement" te Brugge op 6 juni 1337, waar de vertegenwoordigers van de steden de koppen samen staken om middelen te bedenken die de economische crisis van het land moesten bestrijden, arresteerde men de Kortrijkzaan en voerde hem naar het kasteel van Rupelmonde. De Kortrijkzaan had zich, volgens de koning van Frankrijk en de graaf van Vlaanderen, schuldig gemaakt aan verraad. Vruchteloos hebben de Gentse afgevaardigden, en later ook die van de andere steden, zijn vrijheid opgeëist. Het is ontroerend in de stadsrekeningen te lezen hoeveel moeite werd gedaan om Zeger vrij te krijgen: "...toten minen heren van Vlaanderen om te biddene ome ghenade en deliveranche van minen heren den Courtrosyn...". De Gentenaars gingen werkelijk overal gaan smeken om de vrijlating van hun geliefde oppermaarschalk te bekomen: bij de hertog van Brabant, te Parijs bij de koning, te Brugge, Ieper en Kortrijk bij de graaf van Vlaanderen, te Vautpont bij de gravin van Vlaanderen, bij de graaf van Henegouwen en Jan van Beaumont, "item te Compiègen ward daer de coninc van Vrankerike wesen soude ome hem te volgene en te versoukene dat hi wilde helpen an minen here van Vlaenderen ter deliveranche van den Courtrosyn", enz... (13) Allemaal tevergeefs. Op bevel van de Franse koning liet Lodewijk van Nevers de nobele grijsaard onthoofden te Rupelmonde op 23 maart 1338. Een kreet van afschuw en wraak klonk bij het vernemen van het nieuws van de dood van "le plus preux (moedigste) chevalier de Flandre", zoals Froissart schreef (14). Jacob van Artevelde zou de kreet beantwoorden.

NOTEN

1. Biographie Nationale, Tôme premier, Bruxelles, 1866, p. 435-437.
2. Winkler Prins Encyclopedie en Nijhoffs Geschiedenislexicon.
3. De Rycker L., Het grondwettelijk bestuur van het oude Gent, Gent, 1880, p. 25.
4. Favier J., Dictionnaire de la France médiévale, Paris, 1993, p. 86.
5. De Pauw-Vuylsteke, De rekeningen der stad Gent, tijdvak Jacob van Artevelde, 1336-1349, Deel III, Aflevering II, Gent, 1885, p. 498.
6. De Buck R., Van wijn in Gent tot Gent in wording, gepland tegen 1995.
7. De Rycker, 1880, 44.
8. De Winter J., Jacques van Artevelde, Gent, 1845, p. 26.
9. Van Werveke H., Jacob van Artevelde, Den Haag, 1982, p. 11.
10. De Winter J., 1845, 16, voetnoot 1, stadsrekeningen 1335-1336, fol. 10.
11. Vuylsteke J., Gentse stads- en baljuwsrekeningen 1280-1336, Gent, 1900, p. 255.
12. Van Werveke H., 1982, 36.
13. De Winter, 1845, 22-23.
14. De Rycker L., 1880, 47.

Ronald DE BUCK

HET DOOPFEEST VAN ALBERT VAN POTTELSBERGHES ZEVENDE ZOON IN 1696

Maandag 27 februari 1696 was voor de Gentenaars geen dag zoals een andere. Aan heel wat konden ze zich die dag vergapen (1).

In de namiddag verliet het stedelijk bestuurscollege het stadhuis. Voorafgegaan door de koning der moorkinderen (2) en geflankeerd door de hellebaardiers, sergeanten en boden stapten in plechtige optocht, *op de maniere ordinaire*, de hoogbaljuw, de schepenen, pensionarissen en secretarissen van de Keure, benevens de onderbaljuw, de schepenen, de pensionaris en de secretarissen van Gedele naar de Sint-Baafskathedraal.

Om vier uur namelijk zou de zevende zoon van Albert Frans van Pottelsberghe (A.v.P.), heer van Overdam, sergeant-majoor van de burgerwacht, schepenen van Gedele (3) en Maria Magdalena Schoorman plechtig gedoopt worden met niemand minder dan de koning als peter.

Vooraleer het zover kon komen moest hij - wat monsieur de la Palisse niet beter zou kunnen zeggen - door zes broers zijn voorafgegaan.

Vijf ervan werden te Gent geboren en in Sint-Baafs gedoopt waar hun ouders op 30 juni 1685 het ja-woord uitspraken.

Het waren:

1. Franciscus Albertus, °2 april 1686.
2. Jan Bapt. Antonius, °23 juni 1688.
3. Philippus Ludovicus, °15 jan. 1690, †ibid. 7 april 1690.
4. Ghislenus Albertus, °8 jan. 1691, †ibid. 27 aug. 1691.
5. Petrus Antonius, °8 nov. 1692.

Waar en wanneer de zesde geboren of gedoopt werd heb ik niet kunnen achterhalen. Het was zeker niet in Gent, tenzij de doopheer zou vergeten hebben in zijn register te duiken om dit te noteren.

Van de zevende die het feestnummer zou worden is de vroegste schriftelijke neerslag van zijn bestaan de brief van Karel II koning van Spanje, die A.v.P. op 18 mei 1695 aan de schepenen van de Keure overhandigde. Daarin verleent Zijne Majesteit aan de magistraat van Gent toelating om in zijn naam diens zevende zoon boven de doopvont te houden en hem zijn koninklijke naam te schenken, *eu esgard à la singularité du succes et aux longs et fidèles services des Ancêtres du suppliant*.

Die akte was gegeven te Madrid op 27 april 1695 *et estoit paraphé et signé Charles* (4).

Drie weken deed het stuk er dus over om in Gent te belanden. Wie meent de geboorte van de zevende zoon enkele weken voordien te mogen situeren - wat plausibel lijkt - komt bedrogen uit.

Hij werd meer dan tien maand voordien geboren, op 24 mei 1694 en dezelfde

dag om 10 uur 's avonds in Sint-Baafs gedoopt. Pastoor Ooms echter vergat dit te noteren en het is dank zij een getuigschrift van 30 juni 1719 afgeleverd door H(yacinth). en Antoon baron van Pottelsberghe dat wij dit weten (5). Na de ontvangst van de koninklijke akte duurde het nog meer dan 9 maanden vooraleer het doopfeest plaats vond.

De reden daarvan was het geschil tussen de hoogbaljuw en de schepenen over wie als peetlap zou optreden. En misschien spraken de onrust en de zorgen die de krijgsverrichtingen van de Negenjarige Oorlog (1688-1697) meebrachten ook hun woordje mee.

- Op 8 juli 1695 (6) stelden de schepenen van de Keure een feestprogramma op waarin de hoogbaljuw en de twee voorschepenen (van de Keure en van Gedele) gezamenlijk als plaatsvervangende peter zou fungeren.

- De hoogbaljuw, Ferdinand Hippolyte Della faille (7) heer van Huise, weigerde 's anderendaags in een vergadering met alle betrokken partijen deze regeling te aanvaarden. Hij eiste die eer voor hem alleen op.

- Op 28 juli besloot de "Keure" - omdat de hoogbaljuw volhardde in die eis - een rekwes in te dienen bij 's majesteits Privéraad te Brussel. Een proces aanspannen *en soude niet convenieren in dese conjuncture van tijdt*. Als argumenten gebruikten zij enerzijds de formulering in de akte van de koning en anderzijds de traditie.

In de akte stond:... *commet et autorise ceux du magistrat de la ditte ville de Gand afin que de sa part ils tiennent... sur les saints fonds de Baptême...* en de hoogbaljuw maakte geen deel uit van de magistraat. Anderzijds was het ook nooit gebeurd dat hij *in honoribus et magnificentiis* in naam van de magistraat alléén *eenighen Act heeft voltrocken*. Het is altijd gezamenlijk (*coniunctivelijck*) gebeurd waarbij hem altijd de eerste plaats gelaten werd. Zij vroegen dat het de Privéraad zou believen met deze procedure in te stemmen.

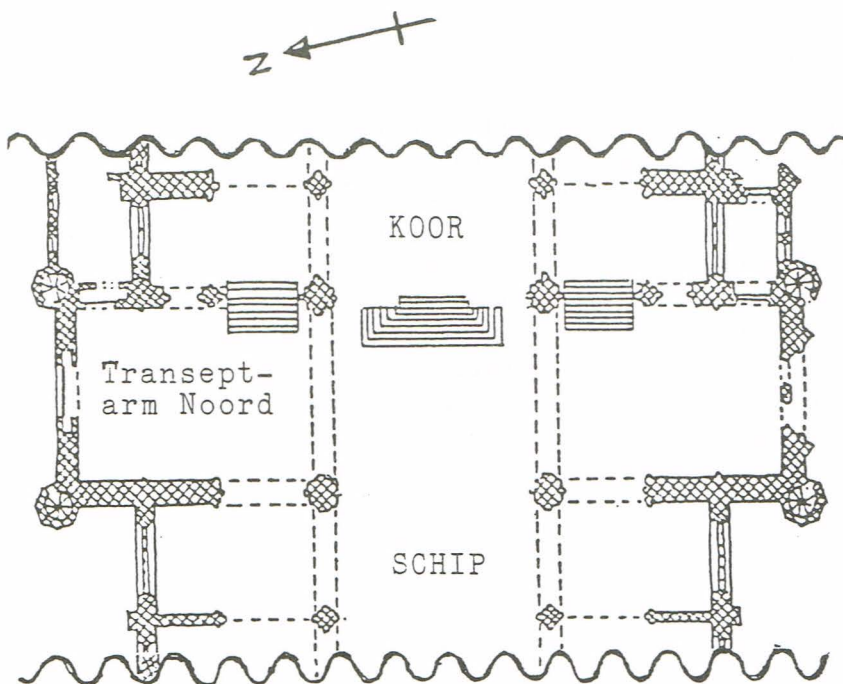
- Op 16 november namen de schepenen van de Keure kennis van het antwoord (dd. 6 september) van de Privéraad:... *la cérémonie ... se fera par les deux bancqs du magistrat ... et le Grand Bailly tiendra l'enfant sur les fonds...*

Ze kregen dus ongelijk en naar men licht kan begrijpen lag het hen dwars in de maag.

Ze wilden er zich niet bij neerleggen en planden een verdere actie maar slaagden er niet in de schepenen van Gedele in hetzelfde gareel te spannen.

- Op 13 december besloten zij dan maar alleen op te treden en een *onder correctie* aan de Privéraad te presenteren met het verzoek hun interpretatie te herzien en te verklaren dat het peterschap collectief moest gebeuren.

- Op 4 februari 1696 kregen ze in hun vergadering het antwoord te horen: *se contentent les supplians de l'appointement précédent et neantmoins sa majesté déclare que cet acte ne fera aucun Preiudice ny consequence en d'autres matieres, fait à Bruxelles le 24 de decembre 1695.*

Plattegrond Sint-Baafskathedraal.

En dat antwoord stond geschreven in de marge van hun eigen brief!!!
 Er restte hen niets anders als het hoofd te buigen.

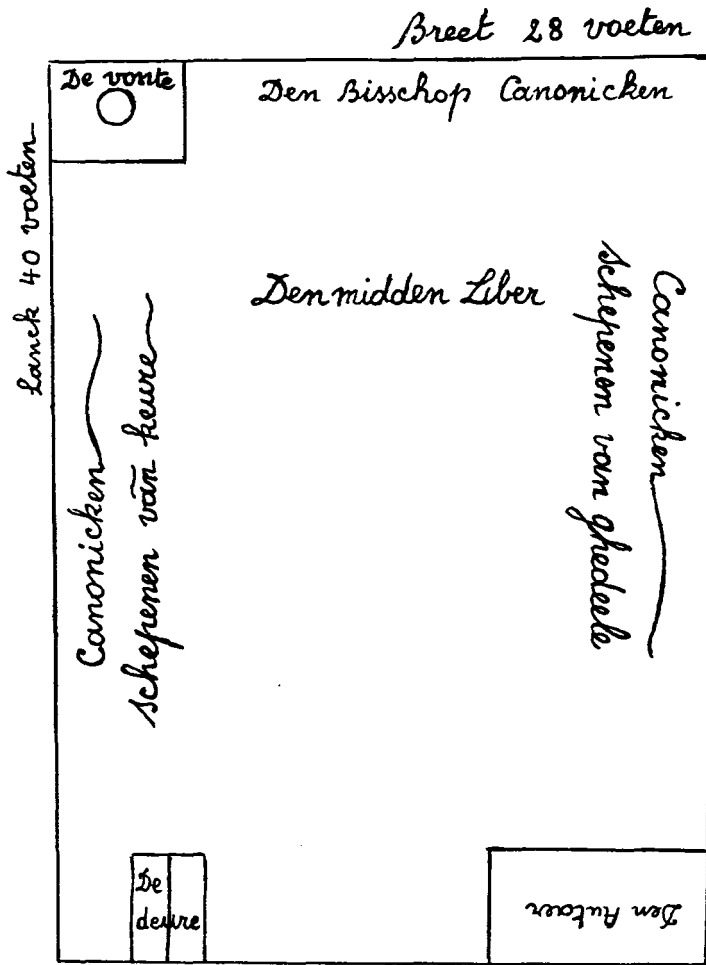
- Op 11 februari bracht A.v.P. verslag uit bij de schepenen van zijn bezoek aan de bisschop betreffende het verloop van de ceremonie. De bisschop zou zelf in ambtsgewaad officieren met het kapittel opgesteld zoals bij een vontwijding; enkele kanunniken zouden de magistraat aan de grote kerkdeuren ontvangen en naar de *vontcappelle* (doopkapel) leiden en na de ceremonie tot daar terugbrengen.

De schepenen van Gedele vonden die regeling niet voldoende uitgewerkt en derhalve werd aan de bisschop een vragenlijst in zeven punten voorgelegd waarop zij een antwoord kregen op 16 februari.

- Een dag later ging secretaris van Hulle van de Keure en Zoetaert van Gedele de situatie in de doopkapel opnemen en kwamen terug met een plan *hoe men daer soude connen staen*.

... En toen was alles eindelijk tot in de puntjes geregeld en moest alleen nog gewacht op de uitvoering die op verzoek van A.v.P. maar op 27 februari zou gebeuren wegens de *overghecomene sieckte* van zijn vrouw.

Maar keren we nu terug naar de stoet op weg naar Sint-Baafs. Op twee rijen, rechts de hoogbaljuw en het college van de Keure en links de onderbaljuw en het college van Gedele (8) kwamen zij de kathedraal binnen en gingen tot aan de deur van de doopkapel, waarvoor de Noordelijke transeptarm toen

Plan van de doopkapel.

diende. Ze werden er opgewacht door de aartsdiaken en de aartspriester, die hen tot voor bisschop Philips Erard Vander Noot leidden tussen de haag van de kanunniken van het kapittel en de geestelijkheid van de parochie, die langs de muren opgesteld stonden (Ter elfder ure is de ontvangst aan de grote kerkdeuren dan toch nog gewijzigd in een ontvangst aan de deur van de doopkapel).

Het echtpaar van Pottelsberghe en de naaste familieleden, die in een kapel ernaast gewacht hadden kwamen dan binnen met de "boreling" (ondertussen al 21 maand oud) op de *Erm van sijne vrouw-moeder* en gingen tussen de twee rijen van de magistraat door tot voor de bisschop.

Die deed de *kerckelijke ceremonien ordinaire in het kerstedom* waarbij de hoogbaljuw *de handt sloegh aen het kint ende keersse, pronuntierende den*

den naam van het kint Carolus.

Van een meter is nergens sprake.

Werd het ongepast geacht dat een (zelfs adellijke) dame op gelijke voet met de koning kwam te staan?

Nadat A.v.P. iedereen bedankt had deden de aartsdiaken en de aartspriester de magistraat uitgeleide tot aan de deur van de doopkapel waarna zij *van daer voortgaende tot aen de Grootte kerkdeuren op de ordinaire maniere daer sijn gescheeden.*

De hoogbaljuw keerde dan op zijn stappen terug en bracht mevrouw van Pottelsberghe met het kind naar haar *carosse, aenghespannen met ses peerden.* Samen met haar nam hij plaats op de hoge zijde terwijl A.v.P. en zijn schoonvader, Frans Schoorman, heer van Appelsvoorde op de lage zijde gingen zitten.

Gevolgd van enkele karossen met familieleden reden ze naar huis langs de Sint-Jansstraat (nu verdwenen door de aanleg van het Sint-Baafsplein), het belfort, het stadhuis en het Sint-Jorishof om zo langs de Hoogpoort de Biezekapelstraat te bereiken waar zij woonden.

Tijdens het gehele gebeuren ontbrak de muzikale omlijsting niet. De drie grote klokken van het belfort luidden *elck separaet* en de beiaard speelde. Bij het binnen- en buitengaan van de kerk waren de stadstrompetters en keteltromslagers actief op de gaanderij boven de kerkdeur en de stadsschalmeiers op het doksaal.

's Avonds gaf A.v.P. een *costelijck ende magnifick Banquet* ten zijnen huize, dat van boven tot onder verlicht was met kaarsen voor de vensters en witte flambeeuwen aan de gevel.

Tijdens het feestmaal werden de *drij staeken ghestelt tot de vierijnghe ...* (en) *noch een vierwerck* aangestoken onder het luiden van de klokken op het belfort en het spelen van de beiaard. (Deze staken waren eigenlijk grote jassenbomen met op de zijarmen pektonnen, die men in brand stak) (9).

Op dit banket waren uitgenodigd: de bisschop, de deken, de aartsdiaken en de aartspriester van het kapittel, kanunnik Gislenus Schoorman (oom van de gastvrouw), de hoogbaljuw, de onderbaljuw, de eerste zes schepenen (van de Keure en van Gedele?), de eerste raadspensionaris, de eerste secretaris van de Keure en die van Gedele en diverse bloedverwanten en vrienden waaronder de kastelein van het Spaans kasteel (10), zeg maar de militaire stadscommandant.

Niet alle genodigden waren aanwezig: de bisschop liet zich verontschuldigen evenals de tweede schepenen van de Keure, baron van Nevel. De voorschepenen van Gedele ridder Maximiliaan Antoon Rijm, heer van Rammelaere was afwezig, *à l'ordinaire, ter causen van het debat op de preseance teghen den Heer Onderbailliu.*

Opmerkelijk is de rol van gastheer A.v.P.: *...(aan de twee tafels) wierd ghe-*

lijckelijck opgedient sonder Ceremonie oft distinctie, ende sonder dat den Heer van Overdam plaetsname als ghedurigh presenterende te dienen de Heeren, aen d'een ende d'ander tafel sittende.

Een grotelijks afwijkend relaas van dit doopfeest geeft P.(rosper) C.(laeys) in de *Messenger des sciences historiques* van 1888 (p. 345 en vlg.) omdat hij gedacht heeft dat de feestintentie van de magistraat ook de feestviering geweest is. En de planning was grootser dan de uitvoering gebleken is.

Het bestuurscollege geëscorteerd zoals hiervoor beschreven zou de boreling in de Biezekapelstraat gaan afhalen en gezamenlijk met de familie naar de kathedraal brengen.

Na de doopplechtigheid zouden de koetsen stoetsgewijze naar huis rijden langs een weg een processie waardig: langs de Lange Kruisstraat, de Kalandenberg, de Koestraat, de Vogelmarkt, de Kouter, de Zonnestraat, de Veldstraat, de Korenmarkt, de Oude vismarkt (nu Groentenmarkt) en de Hoogpoort. De stoet zou geopend worden door de leden van de vier hoofdgilden voorafgegaan door de stadstrompetters en -trommelaars; de sergeanten en de boden zouden met *ongedekte hoofden* en brandende flambeeuwen naast de koetsen stappen.

De stoet zou gesloten worden door de 60 compagnies van de burgerwacht a rato van 30, 40 of 50 man per compagnie, voorafgegaan door een muziekkapel.

En behalve klokkengelui en beiaardspel werden kanonsalvo's afgevuurd op de wallen, schrijft P.C. ... en de magistraat was alleen van plan geweest dit te doen als daarvoor *consent vercregen wort in dese conjuncture van tijdt.*

Zo prinselijk als aanvankelijk gedacht is het dus niet geworden.

Twee dagen na dit doopfeest nam het schepencollege het besluit een zilveren schotel met schenkan, met een waarde van 100 pistolen (11) te laten maken voor de zevende zoon en aan de vader een stuk rode wijn te offeren.

Het was Jan Baptist Le Noir die de opdracht kreeg en daarvoor in de stadsrekeningen op 8 mei 1696 voor lb. 180-10-9 gecrediteerd werd. Het stuk rode wijn kostte lb. 54-3-4. (12).

Twee maand later (30 april) verleende het schepencollege de kleine Karel daarenboven nog vrijstelling van stadsbelastingen zijn leven lang, met ingang van zijn vijftien jaar (13).

Al wie van ver of nabij bij het feestelijk gebeuren betrokken was mocht zich, individueel of collectief in een gouden handdruk verheugen.

Zo kreeg de pastoor een quadrupel (goudstuk met een waarde van vier pistolen), de onderpastoor een pistool, de ceremoniemeester twee dukaten (14), de twee kerkbaljuws en de twee kosters elk een dukaat, de koetsier en de postiljon op de voorste paarden, die de ouders gevoerd hadden elk een pistool, de vroedvrouw vier pistolen, de min zes pistolen (15), de dienstboden van de van Pottelsberghes gezamenlijk tien pistolen, de stadstrompetters

en -trommelaars samen een pistool, de beiaardier en de klokkenluiders van het belfort samen een pistool, de stadsschalmeiers samen een pistool, de orgelist en de klokkenluiders van Sint-Baafs samen eveneens een pistool. Die quadrupel, 27 pistolen en 4 dukaten vertegenwoordigden in courant geld 55 pond groten en 16 schellingen (16).

Die feestelijke goudstukken betrok de magistraat bij een wisselaar die het nodige zilvergeld daarin omzette mits een commissieloon van 10 schellingen per 100 pond groten wat een halve procent is (17).

De schepenen van de Keure hadden niet zolang gewacht om zichzelf een gelijkaardige gouden handdruk te geven.

Al op 18 mei 1695, de dag zelf waarop A.v.P. hen de koninklijke akte kwam overhandigen zetten zij de eer, alleen al van de opdracht te krijgen als peetlap te fungeren in klinkende munt om.

Zij droegen de thesaurier op drie pond groten (de waarde van twee pistolen) uit te keren aan al wie tot op een bepaald niveau bij het bestuur van de stad betrokken was.

Het waren er negenenveertig: de hoogbaljuw, de onderbaljuw, de schepenen van de beide banken, de pensionarissen en secretarissen, de thesaurier, de ontvanger van de werken, de eerste en de tweede klerk van de thesaurie, de amman en de presentmeester.

Naer costume kregen de hoogbaljuw en de voorschepen het dubbel en de onderbaljuw het dubbel min een vierde.

De snelheid waarmee zij de stadskas aanspraken was niet ingegeven - zoals men allicht zou kunnen denken - door de vrees dat de zuigeling iets zou kunnen overkomen waardoor het doopfeest en hun gratificatie in het water zou vallen, wat voor de anderen wel het geval zou geweest zijn.

Het was in die tijd namelijk heel gewoon zich uit de stadspot te bedienen. De geringste heuglijke gebeurtenis in de stad of in den lande was voor de negenenveertig een voldoende voorwendsel om zich op kosten van de kas "rinkelend" te feliciteren.

De stadsrekeningen leveren daar talrijke bewijzen van.

De kleine Karel, wiens enige (instinctieve) bekommernis de melk van zijn min gold, wist niet hoeveel mensen hij gelukkig gemaakt had, zoals hij ook niet kon bevroeden dat hij aan de basis gelegen had van een geschil op hoog niveau met echo's in 's lands hoofdstad.

En dat enkel en alleen omdat hij in een vooraanstaande familie conceptio-neel een buitenbeentje was ... als men dat zo mag uitdrukken (18).

Het heden had nu een bevredigend beslag gekregen; voor de toekomst lag nog niets in zijn korf moet A.v.P. gedacht hebben.

En weer richtte hij zich tot de koning met het verzoek aan zijn petekind enige gunst (*quelque mercede*) te willen bewijzen zoals de andere monarchen, schreef hij, in dergelijke gevallen deden en zoals hij ook voor de zevende

zoon van raadsheer en meester Jozef Simon van de rekenkamer te Brussel gedaan had.

De koning ging daar op in, en in een brief gegeven te Madrid op 20 juni 1697 (19) verleende hij hem het ambt van raadsheer en meester in zijn rekenkamer (*cy-devant à Bruges*) om er te zetelen in de eerste plaats die vacant zou komen *et qu'yl atteindra à son tour et par son tour d'Ancienneté*. In het geval hij voortijdig zou sterven *ou autre vocation* mocht zijn vader of bij ontstentenis zijn moeder een van zijn broers daarvoor aanduiden.

Zijn verdere leven is - mij althans - niet bekend. Te Gent of te Brugge lijkt het niet verlopen te zijn; ik heb er aldaar tenminste geen sporen van gevonden.

DE FAMILIALE ENTOURAGE VAN DE ZEVENDE ZOON (20)

Karels grootvader **Antonius van Pottelsberghe**, heer van Herleghem was op 22 aug. 1648 (21) gehuwd met Maria VERANNEMAN, vrouw van Boulanc(h)y, d.v. Adolf en Maria TRIEST die de zuster was van bisschop Antoon Triest.

Hij was kolonel van een Duits regiment. Hij stierf op 1 jan. 1680. Zijn echtgenote stierf op 15 okt. 1681 en werd begraven te Dendermonde (O.L.V.) op 17 oktober.

Zij hadden minstens vijf kinderen, geboren te Dendermonde (O.L.V.).

1. Antonius Van Pottelsberghe, heer van Boulanc(h)y, °22 okt. 1652. Zijn peter was bisschop Antoon Triest wiens zilveren crucifix hij van zijn grootmoeder Maria Triest (22) bij testament kreeg.

Hij huwde te Gent (SMN) op 14 febr. 1677 met Magdalena de CAMARGO. Zij was de meter van A.v.P.'s oudste en hij de peter van A.v.P.'s tweede zoon. In april 1681 was hij kapitein in een Duits regiment in Spaanse dienst en woonde te Gent op de Kouter met zijn gezin dat uit vier kinderen bestond (23):

- Theresia Eleonora, 4 j. oud.

- Theodorus Antonius, 3 j. oud.

- Antonius Bernardus Albertus, 2 j. oud. Hij werd kanunnik van het Sint-Baafskapittel *per procuratorem* op 3 nov. 1696 (en was toen ongeveer 17 j. oud) en stierf op 9 maart 1701. Begraven in Sint-Baafs.

- Bernardus Franciscus Theodorus, °Gent (SN) 18 apr. 1681. Hij werd heer van Boulanc(h)y en kolonel in Franse dienst. Hij huwde met Maria Theresia Ximenez y Luna Manriquez de Lara waarbij hij verschillende kinderen had. Bij het gezin op de Kouter woonden twee gezusters van de echtgenote in: Theodora en Antonia Barbara. Aan huispersoneel hadden zij 2 meiden, een knecht en een koetsier.

2. Philippus Judocus Van Pottelsberghe, °14 sept. 1654. Als kleine jongen kreeg hij van zijn grootmoeder Maria Triest een verguld zilveren zoutvat als bijzonder legaat (22).

Gegradueerd (Lic. rechten) kanunnik in de adellijke bank van het Gentse Sint-Baafskapittel. Aartspriester in 1684 en aartsdiaken in 1688. Hij stierf op 24 mei 1694 en werd begraven in de kathedraal. Hij was de peter van A.v.P.'s derde zoon.

3. Albertus Franciscus Van Pottelsberghe, °25 april 1656. Hij huwde te Gent (SB) op 30 juni 1685 met Maria Magdalena SCHOORMAN.

Het zijn de ouders van de 7 zonen... en zij kregen er nog twee bij: Franciscus Josephus, °Gent (SB) 22 juni 1700 die maar enkele uren leefde en 's anderendaags in de kerk begraven werd en een kind (zonder naam) dat op 16 juli 1705 in Sint-Baafs begraven werd nadat het bij hoogdringendheid thuis gedoopt was.

Alleen de oudste, Frans Albert lijkt geprocreëerd te hebben door zijn huwelijk met Josepha JACOBS, vrouw van Moessche en Castella.

4. Arthus Josephus Hyacinthus Van Pottelsberghe, °18 nov. 1657.

Die drie voornamen komen in alle akten voor maar de eerste stond niet in de doopakte althans volgens de klapper. Hij werd heer van Herlegem en huwde te Gent (SMZ) op 9 febr. 1694 met Aurelia Anna Albertina LANC(K)HALS, vrouw van de Potterie d.v. Franciscus Philippus baron van Eksaarde en Victoria Désiré ALLEMANIJ. Zij stierf op 6 nov. 1722.

Arthus stierf te Gent (SMZ) op 14 aug. 1735 en werd de 16de begraven in de sepulture van de familie, in de Sint-Annakapel van de Sint-Michielskerk, waar de plechtige uitvaart de 23ste gecelebreerd werd.

Zij hadden vier kinderen die hen overleefden:

- Albertus Josephus Ignatius, °Gent (SB) 9 aug. 1697. Hij huwde met Maria Robertina Van der Meersche. Hij stierf te Gent (SMZ) op 25 mei 1741 en werd 's anderendaags in de sepulture van zijn familie begraven. De plechtige uitvaart werd op 7 juni gecelebreerd. Heer van de Potterie.
- Ignatius Josephus Liborius. Heer van Swavenaarde en Herlegem.
- Maria Antonia Margaretha, °26 nov. 1703.
- Maria Francisca Coleta, °17 maart 1710.

5. Ignatius Xaverius Van Pottelsberghe, °17 maart 1660. In de klapper staat Agnarius Xaverius. Hij overleed ongehuwd te Gent (SMZ) op 20 jan. 1736 en werd de 22ste begraven in de sepulture van zijn familie. De plechtige uitvaart werd op 25 januari gecelebreerd. Al zijn bezittingen liet hij na aan de vier kinderen van zijn broer Arthus, Heer van Durst.

Karels maternele overgrootvader was **Antonius Theodorus Schoorman** (24) die als advocaat in de Raad van Vlaanderen te Gent (SMN) huwde op 5 jan. 1620 met Magdalena VAN PEENE.

Hij werd later raadsheer in dezelfde Raad. Zij hadden te Gent:

1. **Elisabeth Schoorman**, =SMN 30 nov. 1620.
2. **Maria Magdalena Schoorman**, =SMN 7 sept. 1623.
3. **Antonia Florentia Schoorman**, = SMN 19 nov. 1624. Zij huwde met

Ludovicus TRIEST, heer van Merelbeke en Lemberge en was de meter van A.v.P.'s tweede zoon.

4. Cornelia Theresia Schoorman, °SMN 31 okt. 1626. Geestelijke dochter.

5. Antonius Petrus Schoorman, raadsheer in de Raad van Vlaanderen en later in de Grote Raad te Mechelen waar hij ook meester was van de "requesten". Hij huwde te Gent (SMN) op 2 juli 1673 met Ludovica VAN HEYLWEGHE, d.v. Philips. Zij was de meter van A.v.P.'s derde en hijzelf peetlap voor zijn broer, kanunnik Ghislenus Schoorman, van A.v.P.'s vijfde. Zij hadden te Gent:

a. Antonius Petrus Josephus Schoorman, °Gent (SMZ) 4 dec. 1674, jong gestorven.

b. Franciscus Antonius Schoorman, °Gent (SMZ) 20 sept. 1676.

Antonius Petrus stierf te Mechelen (Sint-Rombout) op 28 maart 1693 en werd 's anderendaags begraven in de sepulture van zijn familie in de Augustijnerkerk te Gent (25).

6. Franciscus Augustinus Schoorman, heer van Appelsvoorde. Hij huwde te Tielrode op 16 nov. 1659 met zijn nicht Eleonora SCHOORMAN, d.v. Carolus en Maria de Gistelles, °Gent (SB) op 2 aug. 1622.

Zij hadden Maria Magdalena de moeder van de 7 zonen. Frans Augustijn was de peter van A.v.P.'s oudste zoon.

7. Ghislenus Schoorman, =Gent (SN) 22 maart 1640. Priester en gegradueerd (rechten) kanunnik van het Sint-Baafskapittel te Gent op 26 juni 1665. Deken van dit kapittel op 22 febr. 1697. Hij stierf op 25 mei 1700 en werd begraven in de kathedraal. Peter van A.v.P.'s vierde zoon.

8. Alexander Schoorman, °Gent (SN) 10 aug. 1642, †Gent (SMZ) ongehuwd, op 16 mei 1688 en 's anderendaags begraven in de Augustijnerkerk in de sepulture van zijn familie. De uitvaart aldaar kostte 3 lb. en 10 schellingen (dienst 1 lb., pelle 1 lb., processie, klokkengelui en rouwbekleding telkens 10 sch.) Voor de dertigdaagse missen werd 2 lb. gerekend (26).

E. OSSIEUR

NOTEN

1. SAG. (Stadsarchief Gent) Reeks 107 (Resolutieboeken), reg. 10, p. 125vo en vlg.
2. Dat hij de stoet opende vermeldt het verslag niet. We weten het door de vergoeding die hij (Lieven Soetaert) ontving o.a. om *vooren ghegaen te zijn in de processie ende doop vande sevenste sone van den heere van Overdam* (SAG. Reeks 400 (Rekeningen), reg. 239, p. 184ro).

De moorkinderen behoorden samen met allerlei sergeanten tot het laagste niveau van het stedelijk ambtenarenkader. Zij voerden politionele opdrachten uit.

3. Het opperbevel van de stedelijke burgerwacht berustte toen in de handen van twee sergeant-majors: A.v.P. en Antoon Triest die deze functie pas sedert 9 april 1689 uitoefende in opvolging van zijn oom Theodoor Triest (SAG. R. 107, reg. 9, p. 11vo). Hun jaarwedde bedroeg 100 pond groten. De hiërarchie bestond verder uit een adjudant met een jaarwedde van bijna 85 pond groten, 18 kapiteins met een jaarwedde van 25 pond en verder luitenanten en alferissen (SAG. R. 400, reg. 244, p. 196ro). Die sergeant-majors waren majors d.w.z. hogere officieren terwijl de huidige sergeant-majors onderofficieren zijn met de graad volgend op die van sergeant.
Bij de vernieuwing van het stadsbestuur was A.v.P. op 26 mei 1695 vijfde schepen van Gedele geworden.
4. SAG. 107 / 10, p. 70vo.
5. SAG. "Nota's Van Werveke" nr. 246 verwijzend naar een stuk in de Reeks 111ter, nr. 5 waar het niet (meer) te vinden is.
6. SAG. 107: 10, p. 79, 85vo, 100vo, 103vo, 106vo, 117ro, 118ro, 119vo, 121vo, 123.
7. Wordt nu della Faille geschreven.
8. Wat de *maniere ordinaire*, ut supra illustreert.
9. Dergelijke "staken" staan afgebeeld in G. Becanus. *Triumphalis introitus Ferdinandi ...infantis cardinalis*. Antwerpen 1636 (Exemplaar ervan in SAG).
10. Als dat dezelfde man was als 4 jaar voordien dan gaat het om de graaf van Grajal. A.v.P. had op 8 jan. 1692 deel uitgemaakt van de afvaardiging van het schepencollege die hem en zijn echtgenote Dona Theresia de Benavides et Silva y Manriques was gaan gelukwensen bij de geboorte van een zoon en tevens gaan meedelen dat de stad het peterschap aanvaardde. Diezelfde dag nog werd hij met bijna evenveel plechtigheid als hier beschreven gedoopt (SAG. 107/9, p. 196vo). Hij was geen zevende zoon, wel de zoon van de militaire stadscommandant.
11. Pistolen is de naam die aan gouden Spaanse kronen en Franse Louis d'or gegeven werd. Zij hadden een gewicht van 4 engelsen en 14 azen (=6.825 gr.). Zie V. Brants. *Ordonnances monétaires du XVIIe siècle*. Brussel 1914, p. 274.
12. SAG. Reeks 400, reg. 239, p. 133ro.
13. SAG. Reeks 107 / 10, p. 134.
14. Ducaten zijn gouden munten ofwel van de aartshertogen Albrecht en Isabella, ofwel van Hongaarse, Boheemse, Poolse of Italiaanse oorsprong met een gewicht van 2 engelsen en 9 azen (= 3.118 gr.).
15. De hoogste gratificatie. Niet onterecht want van haar goede zorgen en zoogcapaciteit hing grotendeels het behoud van de kleine Karel af.
16. De waarde van deze stukken en van nog enkele andere uitgedrukt in wisselgeld komt voor in de onkostenstaat van de doop van de zoon van de graaf van Grajal op 8 jan. 1692 (SAG. Reeks 111ter, doos III, kaft van 1692):
 - Een quadrupel: lb. 6-0-0 (6 pond groten, 0 schellingen, 0 groten).
 - Een pistool: lb. 1-10-0.
 - Een soeverein: lb. 1-5-0.
 - Een ducaat: lb. 0-16-8.
 - Een (zilveren) patagon: lb. 0-8-0.
 De koers van het courantgeld lag toen 8,33 % hoger, wat sedert de muntordonnantie van 2 april 1690 het geval was en tot in jan. 1698 zo zou blijven (*V. Janssens. Het ontstaan van de dubbele koers courantgeld-wisselgeld in het geldwezen van de Zuidelijke Nederlanden in Bijdragen voor de geschiedenis der Nederlanden*. Deel IX (1954), p. 1-18).
17. SAG. Reeks 111ter, doos III, kaft 1695. *Declaratie van Betaelinge van 17 maart*.
18. Sedert 1680 werden de zevende zonen met het peterschap van de stad vereerd in de persoon van iemand van de magistraat. Het geboortegeschenk beperkte zich tot enkele ponden groten (Zie daarover E. Ossieur. *Zevende zonen te Gent (1680-1710)* in V.S.28 (1992), p. 583 en vlg.).

19. SAG. Reeks 93 (Ordonnantien ende sententien politique) reg. ZZ (1695-1715), pag. 91vo.
20. De gebruikte afkortingen daarin zijn: SB = Sint-Baafs; SMN = Sint-Michiels, portie Noord; SMZ = Sint-Michiels, portie Zuid; SN = Sint-Niklaas; * = datum zoals hij in de klapper voorkomt, d.w.z. dat het om de datum van de geboorte of het doopsel gaat (de registers zelf zijn verdwenen); = betekent gedoopt te.
21. - RAG. Archief van de Familie Van Pottelsberghe, nrs. 9, 9bis, 10, 13, 14.
 - SAG. Genealogie Van Pottelsberghe nr. 205 en 223.
 - E.A. Hellin. *Histoire chronologique des Evêques et du chapitre... de S. Bavon à Gand*. Gent 1772.
 - de Herckenrode. *Nobilaire des Pays-Bas et du Comté de Bourgogne*, vol. II. Gent 1865, p. 1758 en 1759 en *Complément au Nobilaire...* Gent 1862, p. 213.
 - De parochieregisters in zoverre de kerk vermeld wordt.
22. Maria Triest stierf op 11 dec. 1662 te Dendermonde in de refuge van het bisdom (RAG. nr. 9bis van voetnoot 21, p. 216 en 208).
23. Zie E. Ossieur. *De Status animarum van de Gentse Sint-Niklaasparochie van 1681 in V.S.27* (1991), p. 210.
24. RAG. Archief Familie Schoorman, nrs. 34, 35, 44, 45, 46.
25. Archief van de paters Augustijnen te Gent. Dodenboek: *1693 den 29 martij... denselven avent gebrocht van Mechelen ende ghesonken sonder solemniteit. Daernaet is ghesonghen de uijtvaert*.
26. Archief paters Augustijnen te Gent. Dodenboek.

OPLOSSING PUZZEL 1994

Zoals elk jaar is het uitkijken naar de oplossing van de quiz. Ook wij zitten er elk jaar naar uit te kijken, niet naar de oplossing, maar naar het aantal deelnemers. Zij moesten op de vragen de volgende goede antwoorden kunnen vinden:

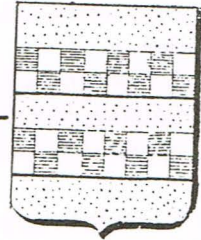
- 1) We zochten hier naar de familie Van Vaernewijck en we verwijzen hierbij graag naar de catalogus: *Genealogie en heraldiek in Vlaanderen, Gent, Sint-Pieterabdij, 3-26 maart 1967*. Het beroemdste familielid is Marcus, auteur van o.a. "Van de beroerlycke tyden in de Nederlander. De heerlijkheid die de naam gaf aan deze familie was gelegen in de parochies van Ekkerghem en (klein) Mariakerke. Het kasteel dat in het begin van deze eeuw gesloopt werd stond aan de huidige Groendreef, waar thans de "Rijkswachtkazerne" is. Dit laatste geeft ons direkt het antwoord op de vraag.
- 2) U wist wellicht dat het hier ging om Simon Borluut, de broer van Isabella de schenkster van het Lam Godsretabel. Voor de relatie met de Madonna

bij de fontein van Jan van Eyck verwijzen we graag naar: E. Dhanens, Hubert en Jan van Eyck, Antwerpen 1980, p. 295-301; cfr. o.l.v. P. Vandebroeck, *Catalogus schilderkunst 14e-15e eeuw Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen*, Antwerpen, 1985, p. 176; R. van Elslande, *De van Eycks te Gent II: "De verblijfplaatsen"*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, 12de jg., 1983, p. 274.

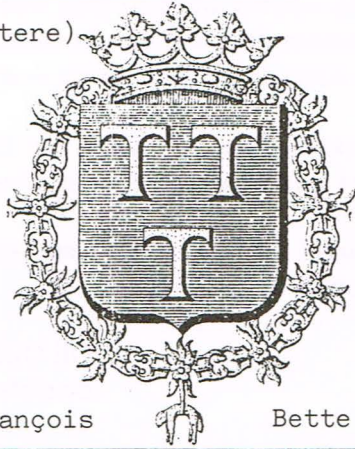
- 3) Om schot in de zaak te krijgen, verwijzen we graag naar M. Gysseling, *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen*, Antwerpen-Brussel-Gent-Leuven 1954, p. 74, nr. 422.
De beroemde schieter kreeg dan ook vlug de naam van Raveschot, cfr. J.J. Steyaert, *Volledige beschrijving van Gent*, Gent 1857, p. 297. Maar dit verhaaltje wordt achterhaald door K. Haerens, *Oude straatnamen van Gent*, Gent 1982, p. 77-78. Het hof van Ravenschot had een dreef die leidde naar de "Sint-Lievenspoortstraat", zoals G. Deseyn, *Gids voor oud Gent*, Antwerpen-Weesp 1984, blz. 210-211 ons leert.
- 4) Het ging hier niet om hedendaagse politici, maar om deze die leefden ten tijde van de Vlaamse primitieven. En meer bepaald om Nicolas Vijt en we verwijzen hierbij naar J. Van Rompaey, *Het grafelijk baljuwsambt in Vlaanderen tijdens de Bourgondische periode*, in: *Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren*, jg. XXIX, 1967, nr. 62; R. van Elslande, *De Bevernaar Joos Vyt, diplomaat van Filips de Goede*, in: *Het Land van Beveren*, 31ste jg., 1988, blz. 99-100. Nicolas zoon was de beroemde schenker van het Lam Gods, nl. Joos Vyt. Zijn epitafium bevond zich in het Karthuizerklooster van Rooigem; E. Dhanens, *Het retabel van het Lam Gods*, Inv. v.h. kunstpat. v.O.-Vl., Gent 1965, p. 31.
- 5) De mystieke schilder was de zgn. broer van Gerard, nl. Jan van der Meeren, die zgn. het portret schilderde van Filips de Croy (Antwerpen, Museum) G.J. Waagen, *Kunstwerke und Künstler in England und Paris* dl. I, Berlijn 1938, p. 516; R. van Elslande, *V. De van Eycks te Gent: Leerlingen en Medewerkers (2de deel)*, in: *G.T.*, 14de jg. 1985, p. 29-31.
- 6) U wist wellicht ook reeds dat naast het wapenschild van Triest de naam van de beeldhouwer Hiëronimus Duquesnoy moest genoteerd worden. O. Roelandt, *de beeldhouwers H. Duquesnoy, vader en zoon*, 1944; L. Hadermann-Misguich, *Les du Qesnoy*, 1970; A.C. Deschrevel, *Triest*, in: *Biographie Nationale*, XXV, 1929-1932, kol. 614.

Karthuizerklooster Rooigem
Rijkswachtkazerne (Vijt)
(Vaernewijck)

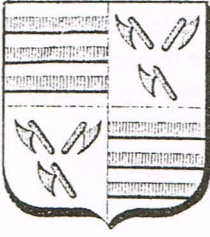
St.-Lievenspoortstr.
(Raveschot)
Filips de Goede
(Grutere)

Jean-François Bette

Hiëronimus Duquesnoy
(Triest)
de Lalaing

Simon Borluut
Jan van der Meeren
(de Croy).

7) Hier moest enkel naast het blazoen de naam de Lalaing genoteerd worden.

J. Kervyn de Lettenhove, *Livre des faits du bon chevalier Jacques de Lalaing*, in: *Oeuvres de G. Chastellain, 1863-1866*; M. Brassart, *Histoire et généalogie des comtes de Lalaing, 1854*.

8) Naast het wapenschild van de Gruutere wilden we de naam van Filips de Goede zien.

F. Van Tyghem, *Het stadhuis van Gent, Brussel 1978*, blz. 53; J. Duverger, *Het grafschrift van Hubert van Eyck en het quatrijn van het Gentse Lam-Gods-retabel, Brussel 1945*, p. 42-43; *Het Gentse adellijke geslacht de Gruutere (1300-1600) in: Familiekroniek, I, 1974*, p. 10-13.

De Gulden Vliesridder om wie het allemaal ging was Jean-François Bette, markies van Lede en algemeen directeur van de volledige Spaanse infanterie. Hij was gehuwd met Anne-Marie de Croy en overleed te Madrid 11-1-1725.

Een volledige kwartierstaat met wapenschilden kon U vinden bij E. Dhont de Waepenaert, *Quartiers généalogique des familles flamandes, Brugge 1871*, p. 155, 159, 162.

Toegegeven met deze puzzel "zwiete" niet alleen Louis en andere edelen, maar ook wij hebben er nobel op "gezwoten".

DE QUIZMASTER,
de niet-dienstwillige dienaar

Was het een moeilijke puzzel?

Jongens! Jongens! waarschijnlijk de moeilijkste (tot hiertoe) die onze duivelse Quizmaster voor u in de hel heeft klaar gestoofd. Het resultaat liegt er niet om: 9 antwoorden, waarvan slechts 3 volledig correcte.

De conclusie: Hij was dus wel op te lossen, maar slechts door hoog gekwalificeerde specialisten. Wij denken dat de meeste van onze lezers het op prijs zouden stellen, moest de volgende puzzel iets meer toegankelijk zijn voor talentvolle puzzelaars en niet alleen voor geniale. Onze primus inter pares? Dezelfde als in 1992 en 1993: de Heer **Arthur De Decker** die minder dan 2 weken nodig had om alles op een (juist) rijtje te zetten. Enkele lengten na hem arriveerde de Heer **André Despretz**. De 3e kampioen die met alle juiste antwoorden op zak binnen de tijd de eindstreep bereikte was de Heer **Marcel Vander Straeten**.

Nog een bijzonder briljante prestatie van de Heer **Erik Dekeyser** en Mevrouw **Wauters-D'haen** die slechts één foutje maakten.

Toch nog altijd zeer merkwaardige prestaties waar wij onze hoed voor afnemen kwamen van Mevrouw **Rachel Vanderhaeghen** met slechts 3 fouten, de Heer **Piet Cassiman** met 4 fouten en Mevrouw **Christine Desnoeck**, een nieuw lid dat voor de eerste maal meedoet (dat belooft) en de Heer **De Smul** met 5 foutjes.

Wij laten hier het volledig antwoord van de Heer Arthur De Decker volgen, omdat hij steeds op een zeer uitgebreide manier de door hem geraadpleegde bronnen vermeldt, iets wat misschien instructief kan zijn voor onze lezers.

"Hierbij mijn na veel zoeken en zweten gevonden antwoorden:

A. Wapenschild: VAERNEWYCK.

Vraag 1: RIJKSWACHTKAZERNE GROENDREEF.

Bronnen: Ghendtsche Tydinghen en meer bepaald

R. Van Aerde, Rijkswachtkazerne, Groendreef, 1987, p. 18 e.v.

L. Hoste, Rooigem en de Brugsepoort, 1990, p. 120 e.v.

1983, p. 139-141.

K. Haerens, Oude Straatnamen van Gent, p. 32, 33, 56 en 57.

K. Haerens, Gentse gevelbeelden, p. 91 e.v.

J. Braekeliens, Heemkundige sprokkelingen over Mariakerke, p. 28 e.v.

R. De Herdt, Hun werk, hun leven, p. 60.

G. Deseyn, Bouwen voor de industrie, p. 117.

G. Vanschoenbeek, Onroerend Rood, p. 30.

Bouwen door de eeuwen heen, Stad Gent, 4nc, p. 81 e.v.

I. Dumoulin, De Brugse Poort te Gent, onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUG, 1985, p. 3 e.v.

Opmerking: Volgens geen van de voornoemde bronnen ligt de "Cotonnière des Flandres" (Kempstraat) op het grondgebied van het gewezen kasteel Vaernewijck (Het Steengoed). Betreft het hier een misleidingsmaneuver van de Quizmaster of andermaal een lapsus?

B. Wapenschild: VEYDT.

Vraag 4: KARTUIZERKLOOSTER TE ROOIGEM BIJ GENT.

Bronnen: Rudy Van Elslande, De geschiedenis van de VYT-BORLUUT-FUNDATIE en het Lam Gods, in G.T. 1985 nr. 6, p. 343 (woonplaats Vyt) en 1988, nr. 3, p. 143-144 (familiegraf).

E. Dhanens, Het retabel van het Lam Gods, p. 20, 31 en 85.

C. Wapenschild: DE GRUTERE.

Vraag 8: FILIPS DE GOEDE.

Bronnen: P. Kluyskens, Filips Van Artevelde, in G.T. 1982, p. 291.

F. De Brabandere, *Woordenboek van de Familienamen*, p. 613 (Beroepsnaam van de man die het gruit leverde of verkocht of in het brouwsel mengde. Gruit, d.i. gagel, was een plant die het bier kruidde, zoals later de hop).

F. Van Tyghem, *Het Stadhuis van Gent, deel I*, 1978, *Verhandeling van de Kon. Ac. voor wet. lett. en sch. kunsten, Jaargang XL, nr. 31*, p. 53.

Opmerking: Volgens V. Fris, geciteerd door P. Kluyskens hierboven, werd Giselbrecht de Grutere niet vermoord in 1382, doch wel in 1379. In 1382 werd volgens hem wel de 1e schepen Simon Bette vermoord door Filips Van Artevelde.

D. Wapenschild: RAVESCHOOT.

Vraag 3: SINT-LIEVENSPOORTSTRAAT.

Bron: K. Haerens, *Oude straatnamen van Gent*, p. 77.

E. Wapenschild: BETTE.

Te zoeken persoon: Jean-François-Nicolas BETTE. Hij was markies van Lede. ° Lede 1667 en †Madrid 11/2/1725).

Bron: *Biographie Nationale, publié par l'Académie Royale des Sciences, des lettres et des Beaux-Arts de Belgique, Tome deuxième, Bruxelles, 1868, Kolom 378-379.*

Opmerking: Ik vraag me wel af waar de Quizmaster gevonden heeft dat de voornoemde markies zijn "roots" *totaal* te zoeken zijn in Gent. Volgens de voornoemde bron was hij de kleinzoon van Guillaume Bette (sedert 3/8/1633 inderdaad Markies van Lede) °*te Lede* in het begin van de 17e eeuw en gesneuveld te Duinkerke 23/6/1658. Genealogisch zijn dit "les seuls renseignements que l'on possède".

Er staat dus niet bij dat zijn betovergrootvader in 1598 ridder werd en in 1607 baron en zeker niet dat er Gentse "roots" waren. Ik vond het ook "beestachtig" (Bette) en "gemeen" (Vilain) om te spreken van een "stamboom" van de gezochte Vliesridder onder de vorm van wapenschilden. Vermoedelijk bedoelde de Quizmaster een kwartierstaat en dat de 8 wapenschilden de 8 kwartieren voorstellen. Daar ik echter de ouders van Jean-François-Nicolas BETTE niet vond weet ik nu nog niet hoe die "stamboom" in mekaar steekt. Vermoedelijk zal de Quizmaster dat wel later eens onthullen.

F. Wapenschild: (DE) LALAING.

Vraag 7: LALAING.

Bronnen: "Ghendtsche Tydinghen", 1991, p. 366 (over het klooster van Deinze)

E. Dhanens, Sint-Baafskathedraal Gent, afbeelding 157.
Franz Nève, Deux mille ans de l'Histoire des Belges, Tome
premier, 1924, p. 339-343.
J.P. Lecat, Le Siècle de la Toison d'Or, p. 121.

G. Wapenschild: TRIEST.

Vraag 6: Jeroom Duquesnoy.

Bronnen: Ghendtsche Tydinghen en meer bepaald 1977, p. 286 e.v.
1985, p. 95-103.
1989, p. 78-81.

H. Wapenschild: DE CROY.

Vraag 5: GERARD VANDER MEEREN.

Bronnen: Schatten van het Gulden Vlies, Europalia 1987, p. 155 en 183
(wapenschild).

E. Dhanens, Sint-Baafskathedraal Gent, p. 183.

Ghendtsche Tydinghen 1985, p. 26 e.v. en 1994, p. 50-51.

Opmerking: Zoals de vraag gesteld werd kan ook JAN VAN DER MEI-
RE geantwoord worden. De dubbelzinnigheid is dat Gerard Vander Mee-
ren wel heeft bestaan doch niet de Calvarietriptiek schilderde.

I. Wapenschild: BORLUUT.

Vraag 2: SIMON BORLUUT.

Bronnen: Rudy Van Elslande, De Van Eyck's te Gent II: "de verblijf-
plaatsen", G.T. 1983, nr. 5, p. 274.

Afbeelding van het wapenschild: G.T. 1988, p. 197.

Opmerking: Ik heb de bron van R. Van Elslande (nl. E. Dhanens, Van
Eyck, Antwerpen, 1980) niet gecontroleerd. Ik ga er dus van uit dat er in
G.T. 1983, p. 274 moest gestaan hebben: "Dhanens houdt het voor
mogelijk dat "De Madonna bij de fontein" van Jan Van Eyck, *geschonken*
(i.p.v. geschilderd) werd door Simon Borluut, de broer van de schenkster
van het Lam Gods.

Mijn besluit

De wapenschilden (afgebeeld in de eerste jaargang van Ghendtsche Tydin-
ghen, 1970, p. 33, 70 en 91) op het panoramisch gezicht op Gent van 1524
door Pieter De Keyser waren een uitstekend uitgangspunt. Zo moesten nog
enkel de wapenschilden van Lalaing en De Croy elders worden gevonden.
Ook voor de andere elementen van de puzzel bood G.T. uitstekende referen-
ties.

Ik vond het wel niet ernstig van de Quizmaster dat hij in zijn inleiding en slot
telkens refereert naar Vilain XIII die dan uiteindelijk blijkbaar niets met de

kwis te maken heeft. Heeft hij dan zo'n sadistisch genoegen (de Redactie onthoudt zich van elk commentaar) om dwaalsporen te leggen? Is het zo al niet moeilijk genoeg? Dit was destemeeer smerig daar volgens sommige bronnen Bette gelijk is te stellen met Vilain! (zie bvb. W. De Paepe, *Stamt het geslacht Vilain af van Boudewijn I met de IJzeren arm?* In *Vlaamse Stam* 1992, p. 5)

Alhoewel ik het (recente) Wapenboek van de Belgische Adel (door L. Duerloo en P. Janssens) niet heb geraadpleegd vond ik wel in de *Biographie Nationale*, Tome 26, 1936-38, de volgende omschrijving van het wapenschild van Vilain XIII: "de sable au clef d'argent, chargé d'un lambel à trois pendants du champ" met als devies "*Vilain sans reproche*".

Volgens F. De Brabandere, *Woordenboek van de familienamen*, p. 1444 is Vilain XIII "de jongste tak van het ridderlijk huis Vilain de Gand, gesproten uit Filips Vilain de Gand (†1460). Het getal 14 (XIII geschreven en quatorze uitgesproken) vindt zijn oorsprong in de wapenspreuk: *verdien in hoop*, waarbij "verdien" (lees: veertien) weergegeven wordt met XIII en de hoop met een kroon van hop. Zie *Vlaamse Stam* 1966, p. 169".

Volgens J.J. de Smet, kanunnik, penitentiaris van Sint-Baafs, luidde de wapenspreuk van de familie Vilain als volgt "*Verdien in Loo(n)*" en dus niet "verdien in hoop". (zie *Vlaamse Stam*, 1992, p. 5)

Tenslotte vermeldt de *Biographie Nationale*, T.26, 1930-38, p. 743 nog een andere uitleg over de toevoeging "XIII" aan de naam Vilain: Philip Vilain, Heer van Moerbeke, had (in de 15e eeuw) een buitenechtelijk kind: Josse Vilain. Deze Josse werd door zijn vader begiftigd met een grond die "*Veertien Bunders*" noemde. Het is door deze grond dat het nummer veertien werd gebruikt om de afstammelingen van deze "bastaard" toch te onderscheiden van de wettige tak. Dit lijkt mij een meer plausibele uitleg dan die van F. De Brabandere waar de Quizmaster zich blijkbaar bij aansluit.

Dat mijn woordje uitleg het blazoen van de Quizmaster niet doet blinken heeft hij enkel aan zichzelf te wijten.

Dit alles neemt natuurlijk niet weg dat ik dankzij "uw minder-gewaardeerde Quizmaster" (dat zijn zijn eigen woorden!) weer heel wat puur kwisplezier heb genoten om de rijke literatuur over Gent uit te pluizen. Dus, doe zo voort, maar makkelijker mag ook."

Tot zover de Heer Arthur De Decker.

Ook de Heer André Despretz legt ons uit hoe hij tot de goede oplossing gekomen is en aangezien andere lezers daar misschien profijt kunnen uit trekken, publiceren wij hier zijn volledig antwoord:

Puzzelen in een computertijdperk is echt een makkie!

Werkwijze:

- eerste stap:

Scannen van de ca. 114.000 wapenschilden uit Rietstap.

Met de 2.313 uit de Herckenrode springt men ook al ver.

Resultaat:

A = van Vaernewyck (Vaernewijc, Waernewick, etc.).

B = Vijdt (Vijd, Veijdt, Vijts, etc.).

C = de Gruutere (Grutere).

D = Raveschot (Raveschoot, Ravescot, Ravenschot, Raverschot, etc.).

E = Bette.

F = de Lalaing. Indien dit niet klopt: d'Esnes.

G = Triest (Tryest).

H = de Croy.

I = Borluut.

- tweede stap:

Controle van de hints in de vragen en oproepen in het bestand "*Ghendtsche-Tydinghen*" van de indices met persoons-, plaats- en zaaknamen.

De oplossing valt als gesneden brood in de schoot...

Resultaat:

A = Rijkswachtkazerne van de Staf Gebied Oost- & West-Vlaanderen; Staf Territoriale Groep Oost-Vlaanderen; Staf Provinciale Verkeers-eenheid; 1E Mobiele Brigade; B.O.B. District Gent.

B = Rooigems Kartuizerklooster "Vallis Regalis".

C = Filips de Goede.

D = Sint-Lievenspoortstraat.

E = Jean-François-Nicolas Bette (1667-1725).

F = de Lalaing.

G = Jeroen (Jeroom; Hieronymus) Duquesnoy (du Quesnoy) de Jongere.

H = Jan van der Meere.

I = Simon Borluut.

Enkele momentjes gezelligheid dus!

Stoef!

De werkelijkheid is uren grasduinen in "*mijn*" rijk gestoffeerde bibliotheken.

Bondige bibliografie:

- voor de wapenschilden:

- J.S.F.J.L. DE HERCKENRODE, *Nobiliaire des Pays-Bas et du Comté de Bourgogne par M. De Vegiano, Sr D'Hovel, et neuf de ses suppléments*, Gand, 1865. 5 dln. + 2 dln vervolg.

- J.B. RIETSTAP, *l'Amorial général*, 8 dln.

- CBUG, Hs. R. 1572, *Pieter De Keysere* (1524).

- G. VAN HOOREBEKE, *Le nobiliaire de Gand ou fragments généalogiques de quelques nobles qui ont résidé ou qui résident encore en cette ville*, Gand, 1849.

- voor de diverse vragen:

A =

- R. VAN AERDE, *Rijkswachtkazerne Groendreef*, in *Gh. Tyd.*, 1987, jg. 16, nr. 1, pp. 18-25.

B =

- A.L. VAN HOOREBEKE, *Recueil des épitaphes tant anciennes que modernes des églises, couvents, monastères, cloîtres, hopitaux et cimetières de la ville de Gand*, dl. 4, p. 162. Bewaard in CBUG, Hs. G. 11.482.

- R. VAN ELSLANDE, *De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods (Vervolg)*, in *Gh. Tyd.*, 1988, jg. 17, nr. 3, p. 144.

C =

- F. VAN TYGHEM, *Het stadhuis van Gent*, dl. 1, p. 53.

D =

- Hondiuskaart.

- C.L. DIERICX, *Mémoires sur la ville de Gand*, Gand, 1815, dl. 2, p. 472.

- M. VAN WESEMAEL, *Neen, de Oude Schelde is niet altijd oud geweest*, in *Gh. Tyd.*, 1983, jg. 12, nr. 4, pp. 202-206.

- M.V.W., *Een achterkomertje van "De Oude Schelde"*, in *Gh. Tyd.*, 1983, jg. 12, nr. 6, pp. 337-338.

E =

- J.S.F.J.L. DE HERCKENRODE, *Nobiliaire des Pays-Bas et du Comté de Bourgogne,...*, dl. 1, p. 191, nr. XVIII.

F =

- A. DUTRY, *Catalogue de l'Exposition d'Art héraldique et des Armoiries de la Toison d'Or*, Gand, 1883, pp. 56-57, nr. 30.

G =

- *Inventaire archéologique*, fiche nr. 214.

- A. DE BUCK, *Jeroom Duquesnoy II (Du Quesnoy) en het grafmonument van Bisschop Antoon Triest*, in *Gh. Tyd.*, 1985, jg. 14, nr. 2, pp. 95-103.

H =

- R. VAN ELSLANDE, *V. De Van Eyck's te Gent: leerlingen en medewerkers (2e deel) - Gerard en Jan Van Der Meere*, in *Gh. Tyd.*, 1985, jg. 14, nr. 1, pp. 26-31.

I =

- R. VAN ELSLANDE, *De Van Eyck's te Gent II: "De verblijfplaatsen"* in *Gh. Tyd.*, 1983, jg. 12, nr. 5, p. 274.

Onderwijsmensen zijn onverbeterlijk.

Dus:

BETTE(r) weten:

- In CBUG, Hs. R 1572 staan op de tekeningen van Pieter de Keysere (1524) de wapenschilden van Borluut, Triest en Van Vaernewyck in spiegelbeeld.

1697

DES PRETZ.

- In De Herckenrode staat het wapenschild van Vijt in spiegelbeeld.
- In Rietstap staan op het wapenschild van Triest de jachthorens in spiegelbeeld, terwijl de hond juist loopt.
- Jacques Bette, betovergrootvader van J.F.N. Bette, stierf in 1591 en kon dus moeilijk in 1598 ridder en in 1607 baron worden. Wellicht werd overgrootvader Jean Bette bedoeld?
- Is in vraag 1 "Cotonnière des Flandres" een exacte benaming?
- Had het laatste werkwoord in vraag 4 niet in de verleden tijd moeten staan?

Met vriendelijke groet van uw puzzelaar,

André Desprez, *dit "le vilain"*.

(Hij heeft geen uitstaans met de rijkaard waarvan hierboven het wapen.)

In een addenda schrijft de Heer Desprez nog het volgende:

"Bij de bibliografie (vraag D) vermeld ik nog graag: A. Heins, "A propos de la démolition de l'ancienne Cour de Raveschoot (prairie des moines). Examen des bâtiments, détails d'architecture, de sculpture, etc. du XVe et du XVIIe siècle" in "Bulletin de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand" 1907, nr. 3. Hij verwijst naast Dierickx (sic) ook naar V. Vander Haeghen "Le District de Gand, 1641." (Door mij niet geconsulteerd).

Weze ook aangestipt dat in de zgn. "Atlas van Deventer" (CBUM Kaartenzaal) twee Hoven van Raveschoot vermeld worden. Het andere - dat buiten de puzzel valt - paalde aan de Lange Kruisstraat en wordt vermeld in De Potter en bij Guido Deseyn.

Nog zelden heeft een puzzel zo veel overvloedige reacties uitgelokt. Zie hier het commentaar van de Heer Marcel Vander Straeten: "De puzzel 1994 gaf wel aanleiding tot enige verwarring. Een stamboom gaat uit van één persoon, daarna volgen zijn kinderen, kleinkinderen, enz. Bvb. Leopold I heeft 3 kinderen: Leopold II, Filips en Charlotte, enz. dus dalende familiebanden. Dit kan niet het geval zijn wat onze Vliesridder betreft, namelijk Jan Frans Bette, markies van Lede, ridder van het Gulden Vlies, algemeen directeur van de Spaanse infanterie, onderkoning van Sicilië, enz., heeft een zoon die vrijgezel is gebleven.

Het moet dus gaan in opklimmende volgorde, maar dit noemt men een kwartierstaat.

Zie hier ter staving de opklimmende kwartierstaten van de familie Bette tot begin van de 15e eeuw, uittreksel uit "Quartiers généalogiques des familles flamandes" par Ed. Dhont-De Waepenaert. (De Heer Vander Straeten heeft bij zijn brief niet minder dan 9 kwartierstaten gevoegd!)

Onze Vliesridder is vermeld op de genummerde bladen 2, zijn zoon op 1. De afgedrukte schilden zijn geen rechtstreekse kwartierstaten, betere ware vermeld: "schilden van genealogische verwanten." Het heeft mij veel spuurwerk gekost, maar eenmaal ervan gebeten wil men voortdoen. Het was leerrijk en heeft mij uiteindelijk veel plezier gedaan, waarvoor mijn beste dank.

Enkele reacties van andere puzzelaars:

De Heer Erik Dekeyser schrijft: "Ik had mij voorgenomen niet meer aan de kwis mee te doen omdat het zó tijdrovend en zó zenuwslopend is. Omdat ik nogal goed gedocumenteerd ben, heb ik mij echter weer laten beetnemen, met de gedachte dat ik hier thuis wel alles zou vinden. Ik kan u onmogelijk beschrijven wat ik hier heb doorstaan, hoeveel boeken en tijdschriften ik hier heb doorgenomen en wat voor slapeloze nachten met nachtmerries inbegrepen ik heb doorgemaakt. Het ergste van al is dat ik daarbij nog niet alles heb opgelost en dat ik niet 100% zeker ben dat de antwoorden juist zijn." En juist vóór de eindstreep valt de Heer Dekeyser over het Kartuizerklooster.

Van de Heer De Smul: "Een puzzel die mij vele avonden heeft stilgehouden. Moeilijk, maar leerzaam, ik heb mijn best gedaan maar weinig gevonden in de boeken die ik bezit. Voor mij mag het volgend jaar iets eenvoudiger."

Van Mevrouw E. Wauters-D'haen: "Ja, deze keer hebt ge ons liggen, dat mag gezegd! De speel-tijd loopt ten einde (brief van 25 december), dus komen we maar op de propfen met een geknakt resultaat (Geknakt? Slechts één enkele misstap veroorzaakt door Filips de Goede). Wel, het is prettiger met zwier in de roos te schieten! Maar gezien onze goede Gentse inborst, sturen wij u toch, sans rancune, een zeer hartelijke groet."

Van Mevrouw Rachel Vanderhaegen-Vandenbossche: "Elk jaar - rond 20/21 november - houd ik de postbode bijzonder in 't oog, want dit is het moment waarop het laatste nummer van de "Ghendtsche Tydinghen" moet toekomen met daarin de jaarlijkse puzzel.

Op pagina 366 viel mijn blik onmiddellijk op de wapenschilden en ik dacht bij mezelf: dit wordt een koud kunstje. En inderdaad, in een uurtje had ik de namen die bij de schilden passen gevonden, ook de naam van de hoofdvraag, nl. Jean-François BETTE. Maar bij het nader bekijken van de 8 gestelde vragen realiseerde ik me dat ik te optimistisch was geweest... veel te optimistisch en toen begreep ik waarom u het over "weer eens *niet gemakkelijk* te maken..." had. U hebt waarschijnlijk begrepen, bij het lezen van wat

voorafgaat, dat ik niet alles heb gevonden en daarom duurde het ook zolang voor ik mijn antwoord instuurde. Volgend jaar hopelijk een gemakkelijker thema."

Van Mevrouw Christine Desnoeck: "Ik heb mij echt geamuseerd!!! Hopelijk wordt dit initiatief volgend jaar herhaald."

Algemene conclusie: Vele van onze lezers hebben zich weer op een zinnige manier geamuseerd, maar niemand vond het te gemakkelijk, integendeel. Iedereen pleit voor een iets minder moeilijke opgave voor de Puzzel 1995. Maar of dit zal gebeuren hangt volledig af van onze almachtige Quizmaster. Het is met deemoed en niet zonder schroom dat wij hem deze smeebede durven voorleggen.

GENT ELDERS ONTMOET

Ieder van ons verlaat vroeg of laat eens het veilige nest, de vertrouwde omgeving, de ankerplaats, of hoe je het ook maar noemen wil, om de vleugels uit te slaan in de richting van vreemde oorden. Of nu de bestemming Blankenberge, Zoetenaai, Londen, Parijs of een ander exotisch paradijs is, speelt daarbij weinig of geen rol. Eens de reiskoorts is uitgebroken worden valiezen gepakt en autokoffers volgeladen met nuttige maar ook soms overbodige bagage. Het laatst van al wordt de buitendeur zorgvuldig dichtgetrokken wat veelal gepaard gaat met een niet te onderdrukken schuldgevoel. Een gevoel alsof we nu een stukje van onze Gentse identiteit gaan verloochenen. Maar eens we ter plaatse van ons vakantieoord aan het exploreren zijn en we bij een bezoek aan één of ander museum, kerk, stadhuis of andere plaats iets "Gents" ontdekken verdwijnt dat schuldgevoel nogal vlug om plaats te maken voor enige trots en fierheid.

Of het nu onze bedoeling is om in de Ghendtsche Tydinghen een reisrubriek te starten? Zeker niet! Maar wat dan wel? Vroeg of laat ontdekt een heemkundig geïnteresseerde tijdens één of andere uitstap of reis wel eens iets dat verwijst naar Gent of naar een bekende (of minder bekende) Gentenaar die ergens zijn sporen naliet. Het zou zonde zijn wanneer al deze interessante informatie verdwijnt in een fotoalbum, een dia-box of neergeschreven wordt in een reisverhaal dat men naderhand netjes in een kast opbergt om het daarna nooit meer het daglicht te laten zien, zonder dat anderen er deel aan hebben. Waarom niet eens Uw ontdekkingen opsturen naar ons redactieadres zodat

we ze kunnen publiceren in de rubriek "Gent elders ontmoet". Een korte tekst of een duidelijke foto met vermelding van de juiste vindplaats zullen in heel wat gevallen al volstaan. Kan je daarbij nog wat uitleg verschaffen, zoveel te beter, maar het ontbreken van nadere informatie mag geen reden zijn om ons Uw ontdekking niet kenbaar te maken. Wie weet zijn er dan andere lezers welke over aanvullende informatie beschikken, die ze ons dan kunnen doorspelen.

Om het U wat gemakkelijker te maken en vooral om duidelijk te stellen waar we naar toe willen, geven we hierna en in de volgende nummers enkele voorbeelden.

En voor het geval U het nog niet zou weten, ons redactieadres is: Lijnmolenstraat 149, 9040 Gent.

Gentenaars als abt van "Ter Duinen" te Koksijde

De geschiedenis van de abdij Ter Duinen weergegeven in een paar regels is een onbegonnen zaak en is hier eigenlijk niet ter zake. Zij die hierover meer willen te weten komen raden we aan eens een bezoekje te brengen aan deze merkwaardige site en zijn bijbehorend archeologisch museum.

De ruïnes die in de loop der tijden volledig onder het duinzand verdwenen waren, werden in 1949 herontdekt en vanaf dat moment systematisch gro-tendeels blootgelegd.

Waarover we het wel willen hebben zijn de abten van deze abdij.

Op de plaats waar later de abdij zou gebouwd worden vestigde zich in 1107 een kluizenaar met de naam Ligerius. Nadat deze gezelschap had gekregen van een aantal andere seculiere geestelijken, werd hij in 1123 abt en bleef dit tot aan zijn dood in 1128. Hij werd opgevolgd door Fulco (1128-1138).

In 1138 werd Ter Duinen een Cisterciënzerabdij. Vanaf dan tot aan haar afschaffing in 1796 kende de abdij niet minder dan 53 abten waarvan veruit de bekendste Idesbald van der Gracht (1155-1167), de latere Sint-Idesbald was.

Van de 53 abten van Ter Duinen waren er maar liefst zeven afkomstig uit Gent, nl.: de 11ste abt: Salomon van Gent (1226-1232), de 15de abt: Thomas van Gent (1265-1277), de 31ste abt: Jan Teerlinck (1509-1515), de 32ste abt: Petrus van Onderbergh (1515-1519), de 48ste abt: Benedictus van Steenberg (1725-1729), de 51ste abt: Lodewijck de Coninck (1744-1748), de 53ste en laatste abt: Maurus de Mol (1792-1799).

Van Petrus (of Pieter) van Onderbergh is bekend dat hij als afgezant naar Spanje ging om er de kroning van keizer Karel V bij te wonen en dat hij als commissaris de magistraten in Vlaanderen vernieuwde in 1518 en 1519. Zijn initialen zijn nu nog te zien op een pilaar van de ruïne.

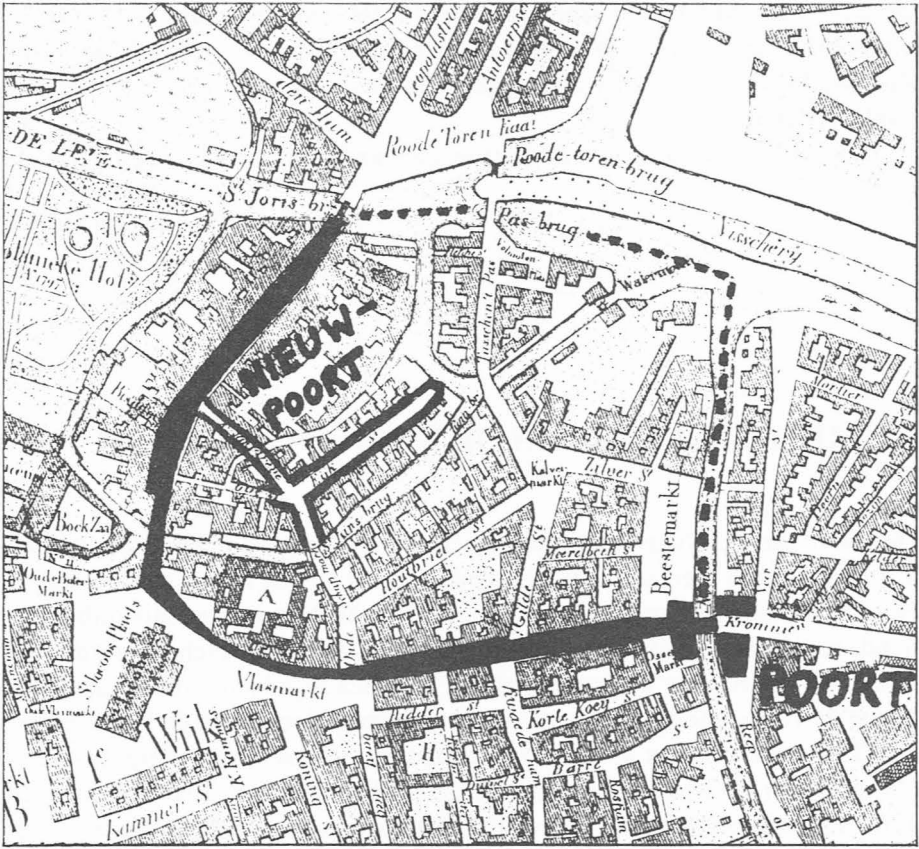
De laatste abt, Maurus de Mol, vluchtte in 1794 voor de Fransen en belandde uiteindelijk in Altona (Hamburg) alwaar hij stierf op 24 september 1799. Zijn stoffelijk overschot werd bijgezet in de crypte van de nu verdwenen Sankt-Josephkirche.

Bron: Demerre Guido: "Ten Bogaerde, een naam van acht eeuwen", Nieuwpoort 1985.

David MAES

HERONTDEKKING VAN DE NIEUWPOORT

De poort aan de Nieuwbrug herkennen we aan het toponiem Nieuwpoort. Tot hiertoe nam men aan dat Nieuwpoort duidt op een nieuw stadsgedeelte. Het is onzinnig een onkomfortabel, in de vroegste geschiedenis onbetekend, regelmatig overstromend stadsgedeelte, te gaan beschouwen als een "nieuwe" haven naar analogie met het hoge stadsgedeelte, de Hoghe Port. Het is de vermoedelijke afbraak van het binnengedeelte van de Nieuwpoort, na 1254 en omstreeks 1305, toen de stadsgrens ook Overschelde omsloot (1), die voor de verwarring bij de historici heeft geleid. Teksten van voor 1260 zijn uiterst schaars en het is helemaal niet verwonderlijk dat geen enkele oude tekst gewag maakt van het binnengedeelte van de Nieuwpoort. Anders is het gesteld met het buitengedeelte van de Nieuwpoort. Dat staat ondubbelzinnig opgetekend in het "erflike" renteboek "van der stede van Ghend" (1336-1360) (2) bij de "renten ter crommer S ende omtrent de Schelde bi der Brabandbrugghen". Het hoofdstukje in het renteboek dat de "Crommer S" en omgeving behandelt bevat slechts 3 posten. Eén van die drie posten zegt het volgende overduidelijk: "Jan van Zielst (is schuldig) van der poerten ter crommer S teenen erfliken chinse om 12 deniers parisis tsiaers, een camere onder", waarmee duidelijk bedoeld werd dat er zich een huisje bevond, tegenaan en "onderdoor" (staduitwaarts) het buitenste poortgedeelte van de Nieuwpoort, waar inderdaad de straat Crommer S begon. We kunnen het best een vergelijking maken met de toestand aan de Ketelpoort die ook over een binnen- en een buitengedeelte beschikte. Daar trof ik "eene camere" aan "onder de poerte ende in de huutbaelge" (3). De gordel tussen binnen- en buitengedeelte noemde men "in de huutbaelge". Een balie is immers in de krijgsvouwkunde de buitenste verdedigingsring of de gordel tussen twee muren om een burcht of stad. Die gordel was in dit specifieke geval de Ketelvaart en de buitenste verdedigingsring was het buitengedeelte

van de Ketelpoort. Ik geef dan ook de voorkeur aan de volgende hypothese: de Nieuwpoort werd genoemd naar de Nieuwbrug en de Waterwijk werd genoemd naar de Nieuwpoort. Men spreekt vandaag ook nog van de Brugsepoortwijk. Waarom zou men destijds niet gesproken hebben van de Nieuwpoortwijk? Net zoals de straatnaam Oudburg voor de hoofdstraat van de "Oudburg" werd gekozen en de naam Hoogpoort voor de hoofdstraat van het hoge stadsgedeelte, zo heeft men waarschijnlijk de straatnaam Nieuwpoort gekozen voor een belangrijke straat in de Nieuwpoortwijk. Bekijken we eens het plan van Saurel, die de toestand weergeeft voor de ingrijpende wijzigingen in het stratenplan van de Waterwijk. De Sint-Jansdreve, tussen Steendam en Oude Schaaapmarkt, en haar beluik, de IJKstraat, noemden vroeger Nieuwpoort. Bij Vandenbenden vond ik volgende teksten die dit aantonen:

"vijf huusen staende in de nieupoort tusschen beede den steeninen bruggen" (1436-37);

"huus ende stede in de nieupoort een houchhuus zynde met eenen poortkine uitcommende int straetkin zonder hende (de IJKstraat was inderdaad een

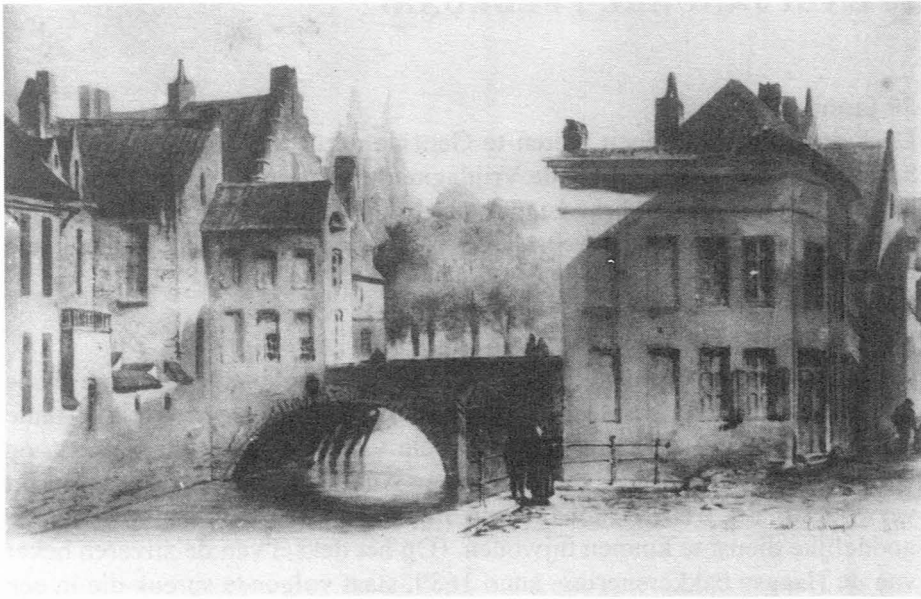
straatje zonder einde) daer men de hyckinghen doet vander scepen" (1479-80 (4);

"huus ende stede staende in de nieuport in de cogghestrade (waarschijnlijk werd de IJkstraat ook naar het sloopstypische kogge genoemd omdat de schepen er werden geijkt)" (5);

"huus ende stede staende daer men theet in de nieuport over sintjanshuusbrugghe ande vierweechscede (kruispunt Oliestraat, IJkstraat, Sint-Jansdreve) (1455-56)" (6);

"verhuuringhe by olivier den grave aen die vanden godshuuse dat men heet sentjanshuus an de veemaerct van een ydele plecke van erven ghelegghen in de nieuport lancx den watere daer men nu ter tyt van svirszyden (weerszyden) godshuusweghe de ykinghe op hout voor eenen termyn van 9 jaeren (ook de IJkstraat werd dus soms Nieuwpoort genoemd net zoals sommige beluiken de naam meekrijgen van de straat waarin zij zich bevinden" (1465-66) (7).

De wijknaam Nieuwpoort is dus alleen maar overgebleven voor de Sint-Jansdreef en haar doodlopend straatje, de IJkstraat.

Een primeur, voorbehouden aan Ghendtsche Tydinghen: de ontdekking van de "Nieuwpoort"! Deze afbeelding geeft een gezicht weer van de Nieuwpoortbrug in 1853. Waar u de bomen ziet bevindt zich de Hondenmarkt. De binnenpoort van de Nieuwpoort (links) moet al omstreeks 1305 zijn afgebroken. De verkaveling ervan is echter nog zichtbaar op de afbeelding. De buitenpoort daarentegen (rechts) bestond zeker nog omstreeks 1343. Mogelijk zijn murresten gerecupereerd in aanpalende bouwwerken. Als men heel goed oplet ziet men nog een dak dat slechts één helling vertoont. Omstreeks 16.3.95 verschijnt het boek "Van Wijn in Gent tot Gent in Wording", ter gelegenheid van een tentoonstelling in de Sint-Pietersabdij, waarin nog een 80-tal van dergelijke interessante ontdekkingen staan. U zult uw ogen niet geloven. Voor meer inlichtingen kunt u terecht bij Stichting Mens en Cultuur op 09/223.70.65 (Foto Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten).

BRONVERMELDINGEN

1. GYSSELING M., Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen, Gent, 1954, p. 31.
2. DE PAUW-VUYLSTEKE, De rekeningen der stad Gent, tijdvak van Jacob van Artevelde, 1336-1349, Deel III, Aflevering II, Gent, 1885, p. 498.
3. DE PAUW-VUYLSTEKE, 1885, p. 500.
4. BRUG, HS 2484, Deel 14, f° 116.
5. BRUG, HS 2484, Deel 14, f° 117.
6. BRUG, HS 2484, Deel 14, f° 115.
7. BRUG, HS 2484, Deel 14, f° 116.

Ronald DE BUCK

GENTSE MEMORIEDAGEN: 30 EN 31 JANUARI, 1 FEBRUARI

30 januari 1796:

De Franse Republikeinen vieren te Gent de derde verjaardag van de onthoofding van Louis XVI. Op de Vrijdagmarkt werpen zij de emblemen van het koninkdom op een brandstapel terwijl op de Kouter het volk eeuwige haat aan het koningschap zweert. De herdenking van de koninklijke tragedie wordt besloten met muziek en een volksbal.

30 januari 1623:

De Gentse bakkersnering doet afstand van haar kapel met toebehoren (in de Sint-Baafskathedraal) aan bisschop Triest, in ruil voor een erfelijke rente van 8 pond groten per jaar, ten voordele van de behoeftige bakkers, op voorwaarde dat het beeld van de Heilige Aubertus er niet zou worden uit verwijderd. Zij wenste namelijk op het patroonfeest nog altijd daar de goddelijke dienst te kunnen bijwonen. (Op het deksel van de zilveren beker van de Haagse bakkersnering, anno 1689, staat volgende spreuk die in een notedop de keuze van de heilige verwoordt: Sint-Obertus was eertijds een backer, maer God getrouw, een bisschop wacker. In Camerick (Kamerijk) daer yder seyt, tot lof van 's mans onsterflijckhey, die ziel en lichaems honger stilde, verblijf patroon van 't backersgilde)

30 januari 1805:

Lieven Bauwens richt in het voormalig klooster van de Norbertijnen te Drongen zijn tweede fabriek in. Stoetsgewijze begeven het leger, een muziekkorps en de werklieden zich naar de nieuwe fabriek.

31 januari 1477:

De jonge Maria van Bourgondië verleent aan de Gentenaars een privilege, de voorloper van het Groot Privilege, waardoor omzeggens elk spoor van het smadelijke Verdrag van Gavere wordt uitgewist. (Op 5 januari 1477 was haar vader, Karel de Stoute, gesneuveld waardoor zij nu hertogin van Bourgondië was geworden. Het officiële nieuws van Karels dood bereikte het Prinsenhof op 12 januari. Pas op 21 januari, nadat voldoende elementen verzameld waren, die alle twijfel omtrent het aanvankelijk vermiste lijk van Karel wegnamen, nam het Bourgondische hof de rouw aan en bestelde voor 25 januari een rouwdienst in de Sint-Janskerk te Gent. Buiten Gent werd verder nergens een rouwdienst opgedragen. In de Bourgondische Nederlanden heerste een algemene opluchting in plaats van een algemene rouwstemming door het plotse wegvallen van de dwingeland. Op 26 januari riep Maria te Gent de Staten-Generaal bijeen die van haar verlangden dat zij constitutionele en institutionele hervormingen zou doorvoeren. Zij gaf hieraan gehoor en verleende op 11 februari het Groot Privilegie aan Vlaanderen waarin o.a. een beter taalregime werd gewaarborgd: "...item dat men vortan alle zaken onsen voorseiden lande van Vlaenderen angaende handelen ende proposereren zal in de tale van den zelve lande ende insghelycx dat men tguent dat men proposereren zal van sprincen of sprincessen weghe tzij in openinghen versouken of antwoorden oec doen zal in dezelve tale ende alle letteren hetzij sentencien appointementen previlegen provisien van justicien of andre die men gheven zal van sprincen of sprincessen weghe gheven ende expedieren zal in vlaemssche..." (VAN BELLE J., *Maria van Bourgondië, de tragiek van een vorstin*, Beveren, 1982, 135-140; DE RYCKER L., *Het grondwettelijk bestuur van het oude Gent*, Gent, 1880, 93).

31 januari 1793:

De raad van de "sestig borgers als provisionele representanten van het gendsche volk", op 28 november 1792 bij "toejuychinge" verkozen, wordt door de Franse kommissaris ontbonden omdat zij te week geweest zijn om de dekreten van december 1792 te laten uitvoeren.

31 januari 1689:

Adriaan Van der Linden begint met de bouw van de monumentale poort van de Vismijn op het Sint-Veerleplein: "begonst te maeken de nieuwe vischmerkt dewelke schrikkelijk veel gekost heeft". De prachtige gevel viel een eeuw later aan de vlammen ten prooi maar werd nadien gelukkig hersteld. In onze tijd heeft het tot 1994 geduurd om de poort te herwaardenen door het Sint-Veerleplein parkeervrij te maken.

31 januari 1634:

Plechtige lijkdienst in de Sint-Baafskathedraal ter nagedachtenis van aarts-hertogin Isabella Clara Eugenia, gouvernante der Nederlanden. (Zij was gestorven te Brussel op 2 december 1633. Zij was de infante van Spanje, dochter van Filips II die met aartshertog Albrecht van Oostenrijk in 1599 gehuwd was. Samen hadden Albrecht en Isabella van Filips II de soevereiniteit over de Spaanse Nederlanden gekregen. Sinds de dood van Albrecht in 1621 hield haar soevereiniteit echter op te bestaan wegens het ontbreken van een nageslacht. Zij degradeerde tot landvoogdes en werd opgevolgd door landvoogd Ferdinand van Oostenrijk, de kardinaal-infant.)

31 januari 1853:

De kerk van de karmelieten wordt aan de gebroeders Verhaeghe-De Naeyer verkocht voor de som van 32.000 frank.

1 februari 1360:

De Vrijdagmarkt is die dag het toneel van een afgrijselijk gevecht tussen volders en wevers. De volders worden verpletterd en uitgemoord. Nimmer zullen zij nog van enig belang zijn in het politieke leven te Gent.

1 februari 1793:

De Franse generaal Dumouriez, die de Oostenrijkers te Jemappes verslagen heeft en op 12 november 1792 Gent liet bezetten door de la Bourdonnaye, doet zijn intrede te Gent om half negen 's avonds. De hele stad is verlicht en het garnizoen staat langsheen de doortocht van de generaal opgesteld. (De ontvangst van de republikeinse legers door de plaatselijke bevolking verliep aanvankelijk enthousiast. Door middel van kleine luchtballons had Dumouriez namelijk vlugschriften laten verspreiden met volgende tekst: "Wij vallen het land binnen om u te helpen de Vrijheidsboom te planten. Nooit zullen we ons inmengen met de grondwet... Als de volkssoevereiniteit maar wordt gewaarborgd en als u weigert onderdanen te zijn van om het even welke despoot, zullen wij uw broeders zijn... We zullen uw bezittingen en wetten eerbiedigen". Dumouriez wilde de veldtocht in de Nederlanden niet bekostigen met opeisingen en belastingen doch de la Bourdonnay besliste daar anders over. Te Doornik maakte hij bekend dat de belastingen die vroeger voor de vorst geheven werden nu voor de Franse republiek zouden zijn.)

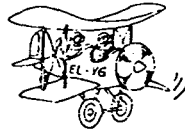
1 februari 1814:

De Franse troepen, de bezettingsoverheden en een aantal collaborateurs verlaten de stad bij het vernemen van het nieuws dat de Verbondenen, onder bevel van de generaals Von Bulow en Graham, de Fransen bij Antwerpen hebben verslagen.

Ronald DE BUCK

GENSCHE WOORDE EN UITDRUKKIJNGE
Deel XXII

**kaak, kaak,
nen twiedekker!**

**Gentse woorden
& Uitdrukkingen**

*Bijnen geschikt...
en oetiekend deur*

Eddy Levis & Gill. Van Geert

**Al dadde schriemt
moede nie pisse**

Syn.: "Tsiept U goestijngje; tsiep moar vuurt": loat het moar krijssche, 't moe te min piessie; al da't schriemt en moe't nie piessie; hij (ze) tsiept (krijst, jankt, blet) zijn (heur) uuge uit zijne (heure) kop; hij es zijn uuge mee woarm woater an't wassche; de balke liggen uit". Bedoeld wordt: de schotbalcken van een sas.

Wordt tegen kleine kinderen gezegd als ze wenen. Al wat je nu schreit moet je straks niet plassen: schrei maar verder. Soms zei men ook: "Al die schriemt die goa noar d'helle, bij madam de snottebelle".

"Syn ooghen wasschen met lauwen watere." (1568) (<Fr.: A Chaudes larmes)

"'k wilde dat ons Heere hem g'haelt haê in plaetse van mynen Thys; want mê zillender nog zoo dikwijls ons oogen mê louw water veure wasschen" (Vader Gys, I, 132; 1800).

Schrieme zonder troane gelijk de paster zijnen hoane

Syn.: "Janke (huile) zonder troane": zonder gevoel schreien; 't zijn krokodil-tranen.

Plaat 28.

De blomkes schriemen achter woater

Syn.: "Ze stoan zuu druug'of iet; ze stoan poerdruuge": de bloemen hebben dringend water nodig.

Ge zult danse gelijk da kik schuifle

Syn.: "Hij moe danse gelijk da zijn vrêwe schuifelt": hij moet naar zijn vrouws pijsen dansen. Omgekeerd wordt van een vrouw die haar man in alles gehoorzaamt gezegd: "Z'es gelierd op ne schuifelijnk" (: een fluitje).

U gat schuifelt weere Fredje

Syn.: "Hij en hee gien zittend gat."

Wordt gezegd van iemand die een onweerstaanbare drang voelt om weg te gaan, die ongedurig wordt en op zijn stoel zit rond te draaien.

Ik zitte op ne schupstoel

Syn.: "Schipstoel, schupstok": In de onzekerheid verkeren omtrent het behoud van een baan of woning.

O.C.M.W. is de afkorting voor Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, de vroegere Openbaren Onderstand.

Ziede dienen twiedekker boove die buume?

Een zinnetje dat typisch Gents klinkt voor niet-Gentenaars. Het laat horen hoe de "oo"-klank "uu" wordt. "Schone grote bomen", wordt bvb.: "schuune groute buume".

Nog zo'n typisch gezegde is de titel van dit boek zelf: "Kaak, kaak, nen twiedekker!" Het toont aan dat de Gentse "ij" "aa" wordt in bepaalde gevallen zoals in lijk ("laak"), lijf ("laaf") en wijf ("waaf"). Om de leesbaarheid niet al te zeer te bemoeilijken hebben we deze klankverandering op de titel na in dit boek niet toegepast.

Ik zegge altijd: "die slaapt un doe gien kwoad"

Syn.: "Sloopen es gezond veur ne jonge hond": als excuus gebruikt door mensen die vaak en veel slapen.

Ik benne nen echte slaphanger

Syn.: "Ne mossel; ne lulleman; ter zit giene lul in; 't es een slapscheete; ne slapzak": iemand die krachteloos is, een lamlendig manspersoon, een flauw karakter.

Toegepast op een vrouw wordt dit "een lammelutte".

"Ne slaphanger" is ook de volkse naam voor een rolmops, omdat er geen graat meer in zit. Het wordt ook nog gezegd van iemand die impotent is of wiens viriliteit te wensen overlaat. Cfr.: "'t Slaphangersstroatse": naam ge-

geven aan de Prosper Claeysstraat omdat er zoveel oude mensen woonden. Zegt men: "'t Es al lank halverzesse bij hem", dan zinspeelt men op de grote wijzer die om half zes naar beneden wijst, wat eveneens op krachteloosheid, verminderde potentie of impotentie wijst.

't Zoe nog lukken uuk

Syn.: "Da moest er nog bijkome; da moest er nog an mankeere; da mankeerdege me nog; 't zoeme't wij nog ne kier nie zijn (dien da tege kome)": dat mankeerde er nog aan...

BIBLIOGRAFIE

In september van verleden jaar verscheen er bij de "Stichting Mens en Cultuur" **"Dossier Lam Gods. Zoektocht naar de Rechtvaardige Rechters."** van de hand van gewezen Hoofdcommissaris Karel Mortier en van de - helaas - onlangs overleden journalist Noël Kerckhaert. Beide auteurs waren sinds vele jaren gefascineerd, zoniet geobsedeerd, door het mysterie van het verdwenen paneel.

In 1966 hadden zij reeds een studie gepubliceerd "De Diefstal van het Lam Gods" en in 1968 "De Rechtvaardige Rechters gestolen".

Wij willen er onmiddellijk de aandacht op vestigen dat het nu verschenen boek geenszins kan beschouwd worden als een heruitgave van dit laatste. Oordeel zelf: "De Rechtvaardige Rechters gestolen" telt 276 blz., het "Dossier Lam Gods" 664 blz.

Het is de meest volledige studie die ooit verschenen is over dit onderwerp. Alle gegevens worden er op een rijtje gezet. Het leest als een detectiveroman, wat het in feite ook is, met dit verschil evenwel dat de bevrijdende ontknoping er niet komt.

Voor de jongeren zal dit boeiend relaas een revelatie zijn, voor de ouderen onder ons die de zaak vanaf het begin gevolgd hebben is het een opfrissing van het geheugen en worden toch heel wat ongekende gegevens aangebracht.

Eén zaak komt er duidelijk uit naar voren, een confirmatie in feite: men schijnt alles in het werk gesteld te hebben om de waarheid te verbergen. Een ongelooflijk stuntelig gerechtelijk onderzoek, zó stuntelig dat men niet kan aannemen dat het niet gewild was. Een onafgebroken reeks van slordigheden en nalatigheden die de eerste de beste amateur zelfs niet zou bedrijven.

Het is duidelijk dat men ons iets heeft willen verbergen (en nog steeds verborgen houdt). Heel waarschijnlijk leven er nu nog mensen die precies weten wat er gebeurd is en misschien wel weten waar de Rechtvaardige Rechters zitten. (Tussen haakjes gezegd: het zou toch goed zijn dat deze Rechtvaardige Rechters weer verschijnen, want in onze huidige maatschappij zouden wij ze goed kunnen gebruiken.)

Maar wilt gij het allemaal weten, koop dan het boek dat ook een verslag en een fotoreportage bevat van het onderzoek en de verfilming van PANORAMA die op TV1 uitgezonden werd op 7 april 1994.

Een prachtig boek, zeer verzorgd gedrukt, formaat 16,5 x 24,5 cm. Meer dan 100 zwart-wit-foto's + een 15-tal kleurenfoto's.

Prijs: 1.850 fr. Dat schijnt misschien veel, maar als men vergelijkt met de prijs van de boeken tegenwoordig, zeker niet overdreven.

Te bekomen in de boekhandel. Mocht men daar moeilijkheden ondervinden, dan kan men nog altijd contact nemen met "Mens en Cultuur", Groot-Brittaniëlaan 43 te 9000 Gent. Tel.: 223.70.65.

De unieke tentoonstelling "**Neogotiek in België**" die in de Bijloke te zien was van 1 oktober tot 31 december 1994 behoort, helaas, tot het verleden. (Zie "Ghendtsche Tydinghen" 1994 - Nr. 6 - p. 382.)

Het is lang geleden dat hier een dergelijke rijke tentoonstelling te zien was. Degenen die niet gaan kijken zijn hebben zeer veel gemist. Zij kunnen dit gedeeltelijk goedmaken door zich de catalogus aan te schaffen die gelukkig nog altijd te bekomen is in het Bijlokemuseum. Laat u niet misleiden door het woord "catalogus". Het is een prachtig luxueus kunstboek van het formaat 29 x 24,5 cm. Het telt 224 bladzijden en bevat meer dan 330 foto's, waarvan 125 prachtige in kleur.

Dit uniek boek kost 1.100 fr. Duur? Wij denken dat dit bedrag beneden de kostprijs ligt. Een goede raad: er vlug van profiteren vooraleer het uitgeput is, want dergelijke boeken worden niet herdrukt.

Verleden jaar verscheen bij Globe een prachtig boek getiteld "**Begijnhoven vroeger en nu. Neerstigh tot eere Godts**".

Is het een leesboek, is het een kijkboek?

De tekst van Renaat Tisseghem beslaat wel het grootste deel, maar de talrijke prachtige tekeningen van Jos Daemen zorgen er voor dat het zeker ook een kijkboek is.

In dit boek kunnen wij kennis maken met 3 Waalse, 28 Vlaamse en 2 Nederlandse begijnhoven. Wie "begijnhof" zegt, denkt onmiddellijk aan Gent. Zo ook de auteur die in een hoofdstuk 25 Vlaamse begijnhoven behandelt, maar een apart hoofdstuk wijdt aan de 3 Gentse begijnhoven, onder de titel: "Gent: Begijnenstad bij uitstek. Primus inter Pares."

Een zeer verzorgd gedrukt boek van formaat 37 x 23 cm. 237 bladzijden. Prijs: 995 fr. Duur? Wij denken het niet. Iedereen zou met veel plezier 20 fr. geven voor een van die mooie tekeningen van Jos Daemen en er staan er meer dan 60 in.

Wie moeilijkheden mocht ondervinden om het zich aan te schaffen in de boekhandel, kan nog altijd contact nemen met "Scoop" - Gossetlaan 30 te 1702 Groot-Bijgaarden. Tel.: (02) 467.24.95.

Het Liberaal Archief publiceerde de "**Inventaris van het Archief Henry Story (1897-1944)**" van de hand van Bart D'Hondt.

Aan de jongere generaties zal de naam Henri Story wellicht niet veel zeggen, maar het is wel een naam die zeer vertrouwd in de oren zal klinken van de oudere Gentenaars.

Deze zeer actieve liberale politicus en textielindustriële was een zeer gekende figuur in Gent en werd getipt als opvolger van Alfred Vander Stegen als burgemeester. Zover is het evenwel niet gekomen want hij werd als verzetsleider door de Duitsers gearresteerd op 22 oktober 1943 en kwam om in het Kamp van Grosz-Rosen op 5 december 1944. Een verlies voor Gent.

Een tijdje geleden ontving het Liberaal Archief wat restte van de papieren van Henri Story en vatte het goed idee op deze figuur terug in de belangstelling te brengen onder de vorm van een Archiefinventaris.

Deze publicatie van het formaat 29 x 21 cm. telt 48 bladzijden en kost 225 fr. (verzendingskosten inbegrepen). Door overschrijving op Rekening Nr. 000-1519870-74 van het Liberaal Archief Gent, met de vermelding "Inventaris van het Archief Henri Story".

Aan publicaties over Gent is er nog altijd geen gebrek, maar het is dan ook zo'n boeiend en onuitputtelijk onderwerp.

Onlangs verscheen "**Huizenonderzoek in Gent**". Wij kunnen daar in lezen: "Deze brochure kwam tot stand in een samenwerking van de Dienst Stadsarcheologie en het Stadsarchief."

Brochure? Wij zouden het liever een boek willen noemen.

De geschiedenis nagaan van een huis in een stad als Gent waar tal van huizen in de loop der eeuwen menigmaal verbouwd en aangepast werden, is geen gemakkelijke taak waar zelfs specialisten het moeilijk mee hebben.

Dit boek wil een handleiding zijn bij een dergelijke studie en zal ongetwijfeld veel heemkundigen interesseren.

Een groot voordeel: de prijs, slechts 150 fr. voor een geïllustreerd boek van formaat 23 x 16,5 cm. dat 127 bladzijden telt.

Te bekomen in het Stadsarchief in de Abrahamstraat.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag van het **KADOC** (Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum): In het najaar van 1995 organiseert het KADOC in opdracht van het provinciebestuur Oost-Vlaanderen een tentoonstelling over meiden en knechten die gediend hebben bij adel en burgerij in Vlaanderen (1830-1995).

Voor de samenstelling van de tentoonstelling zijn wij op zoek naar allerlei materiaal dat kan gebruikt worden om de wereld van meiden en knechten levendig voor te stellen, zoals foto's, prenten, huishoudboekjes, gedichten, memoires, schilderijen, huishoudkundig materiaal, kledij, enz. Ook zouden wij graag in contact komen met mensen die nog gediend hebben of nog steeds als inwonend personeel tewerk gesteld zijn.

Lezers die tips of adressen zouden kunnen doorspelen mogen dit rechtstreeks doen aan het KADOC - Vlamingenstraat 39 te 3000 Leuven met de vermelding "ter attentie van Mevrouw Ilse Gesquière".

In antwoord op de vraag van Mevrouw **Nadia Vankenhove** en van de Heer **Eddy Levis** in "Gh. T. 1994 - N° 6 - p. 384 ontvingen wij van de Heer **Leon De Temmerman** het volgende antwoord: "Het lied heeft als titel **WITTE ROZEN**, de woorden zijn van Tummings en de muziek van E. Paoli. Het werd gezongen door Willy Derby."

Bijkomende inlichtingen ontvingen wij van de Heer **Antheunis**:

"Dit levenslied ("Witte Rozen") werd door bijna alle Nederlandse en Vlaamse zangers in hun repertorium opgenomen: zo vinden we versies van Willy Derby, Kees Pruis, Lou Bandy, Bob Scholte, Johnny Jordaan, Willy Alberti, Henk De Bruyn, Jo Leemans, Ria Pia, enz...

Op de plaat gezongen door Johnny Jordaan vonden we de vermelding: tekst en muziek: M. Tummings en E. Paoli.

Richard Vankenhove schreef op die muziek zijn tekst voor het liedje "'t Pakske van de Soldaat" voor Héléne Maréchal. De tekst daarvan is te vinden op p. 55 van de publicatie "Héléne Maréchal, een leven van zang en toneel."

Mevrouw **M. Steels-De Visschere** stuurde ons 2 foto's op.

Foto 1 werd genomen door J. Beheynt en stelt een bloemenstoet voor die uitging op 14-8-1921.

Haar vragen:

Foto 1: A. Deze foto werd waarschijnlijk genomen in Gent. Welke straat staat hier afgebeeld.

B. Was dit het uniform van de Gentse politie?

Foto 2: Betreft het hier een kerkhof in Gent of omstreken. Kan iemand dat situeren?

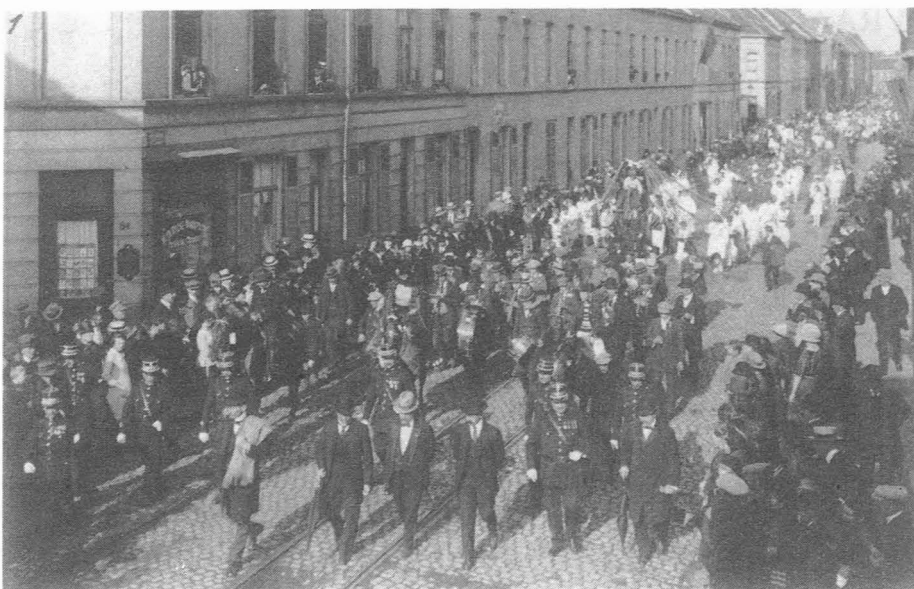

Foto 1.

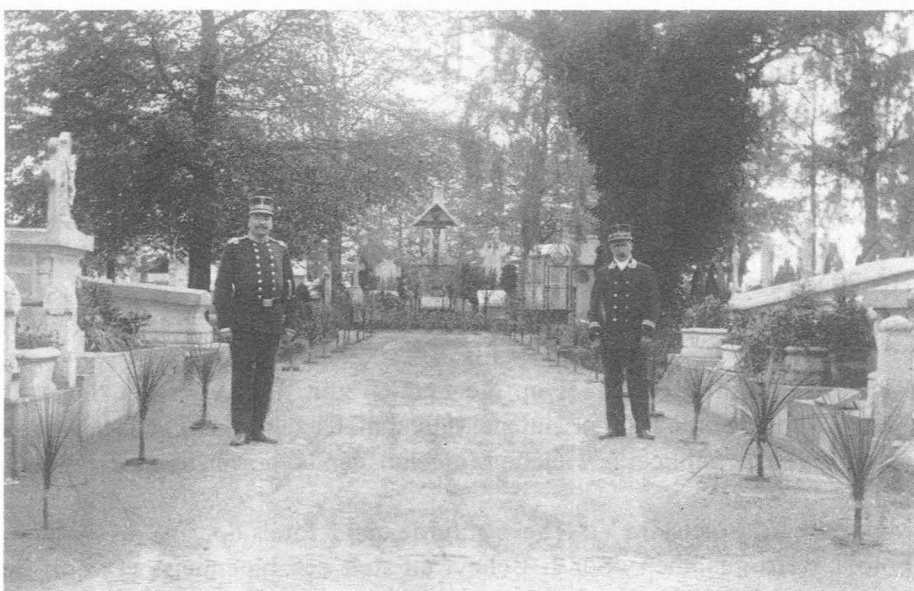

Foto 2.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van Kolonel b.d. **André Pernot** ontvingen wij de volgende brief:

In zijn boeiend artikel over de schoolbatterij van het 1e Artillerie in 1936 heeft Hugo Collumbien het o.m. over het systeem dat men er toepaste bij ondervragingen en examens. In dat verband citeert hij het voorbeeld van een toenmalige collega, "een ethnoloog, een zeer intelligente jongen maar die volledig impermeabel was voor alles wat met wiskunde te maken had" en dus "het slachtoffer werd van een dwaas systeem waarin onvoldoende rekening gehouden werd met de voorafgaande vorming van de rekruten". Hoewel daarvoor verzachtende omstandigheden bestonden, ware het maar omdat wij in 1937 nog met een tekort aan Vlaamstalige ingenieurs te maken hadden, ben ik het met die verklaring ruwweg eens. Hoe dan ook, dit systeem ontzag eveneens de toegang tot de graad van CSRL aan sommige karaktervolle kandidaten terwijl het niet belette dat enkele lefloze ingenieurs in het eindexamen slaagden. Laat mij dit duidelijk maken aan de hand van een incident dat ik in 't begin van de achttiendaagse veldtocht in het 1e Artillerie meemaakte.

De reeds overleden protagonisten van dit incident zijn een briljante electro-technische ingenieur, assistent aan de universiteit, enerzijds en een Gentse Doctor in de Rechten die na de oorlog achtereenvolgens volksvertegenwoordiger, partijvoorzitter en eerste minister werd anderzijds. Bij het uitbreken van de vijandelijkheden was de eerste dienstdoende batterijcommandant en de tweede wachtmeester-stukscommandant in dezelfde batterij, waar ik hem trouwens van september 1939 tot januari 1940 had leren kennen. Ik verloor hem dan uit het gezicht bij mijn aanstelling als commandant van een andere batterij uit de groep.

Tussen haakjes gezegd, de advocaat Theo Lefevre - iedereen zal hem wel herkend hebben - zakte tweemaal voor het examen van artillerieofficier, een eerste maal in de schoolbatterij in 1937 en een tweede maal bij een herkansing tijdens de mobilisatie in 1940.

Op 11 mei 1940, nadat wij in de namiddag onze eerste schoten hadden afgevuurd op een Duits detachement dat zich ten noorden van het Albertkanaal ter hoogte van Hasselt bevond kregen wij het bevel om de kanonnen "in batterij" te brengen met het oog op een tactische terugtocht achter de Gete. De kolonne was zo goed als gevormd als ik een mysterieus zesspan in galop zag aankomen met Theo Lefevre op kop ervan. Zijn dienstdoende batterijcommandant was de kluts kwijtgeraakt en had allesbehalve de passende bevelen doorgegeven wat Theo Lefevre ertoe bracht zich uit eigen initiatief te mijner beschikking te stellen. Zo genoot ik het zeldzaam voorrecht voor enkele dagen aan het hoofd te staan van een versterkte batterij!

Een laatste woord "pour le petite histoire" over de morele eigenschappen van onze gewezen eerste minister. Na de capitulatie probeerde hij zich bij een groepje te voegen dat van plan was naar Engeland sloop te gaan. Die poging slaagde echter niet.

Vanaf 1945 werd het selectiesysteem voor het reserve-kader totaal veranderd en de opleiding in de wapenscholen gecentraliseerd. Er werd een bijzondere aandacht besteed aan het psychologisch profiel van de kandidaten die dan van meet af aan KRO of KROO werden. In de meeste gevallen leverde die methode uitstekende resultaten op.

De Heer **Richard Verlinden**, een van onze leden met dichterlijke aanleg, stuurde ons de volgende limerick:

D'r is een weerman uit Gent,
Om zijn geestigheid alom bekend.
Hij voorspelt dolgraag mooi weer,
Maar vergist zich wel's een keer.
Toch is het al bij al een toffe vent.

GÊNSCHE PRÂOT

Pier Draoier zat in de meetjinge om te liere kieze.

Hij ston mee zijne mond wijd ope, in Effenterre die nevest hem stond, hao plezier van hem te zien luistere.

De Lieberol hâod fest gesproke, in al de meinsche plaktege.

- Verduveld, zei Draoier, diene veint hee gelijk!

Dâorachter kwamt er ne socialiest. De meinsche plaktege nog mîer.

- Verdomme, zei Draoier, diene veint hee gelijk!

Tons was 't den toer van ne katholieke; mào da was nog veel irger, al de meinsche spronge rechte in plaktege da 't wrîe was.

- Wel verdomme! riep Draoier, den dienen hee ûuk gelijk!

- Allee! allee! riep Effenterre, ze vertellen allemâol iets anders; 't en es't er toch mào îene die gelijk kan hên.

- Verduveld, zei Draoier, g'hêt gij ûuk gelijk. 'k En verstâod er niets ne mîer van. Mee al diene smirrige politiek. 'k Gaod'er hier van deure!

- Awel, kamerâod! riep Effenterre, g'hêt verdomme ûuk gelijk!
